

a2o

PERSBOEK

2021

De items die opgenomen werden in dit persboek zijn publicaties over a2o - of over medewerkers van a2o - in de gedrukte vakpers, de gedrukte media en online publicaties op websites.

Publicaties op sociale media of vermeldingen van werk van a2o op sociale media werden niet opgenomen in deze selectie.

De geselecteerde items worden chronologisch gerangschikt.

a2o – atelier voor architectuur en omgeving

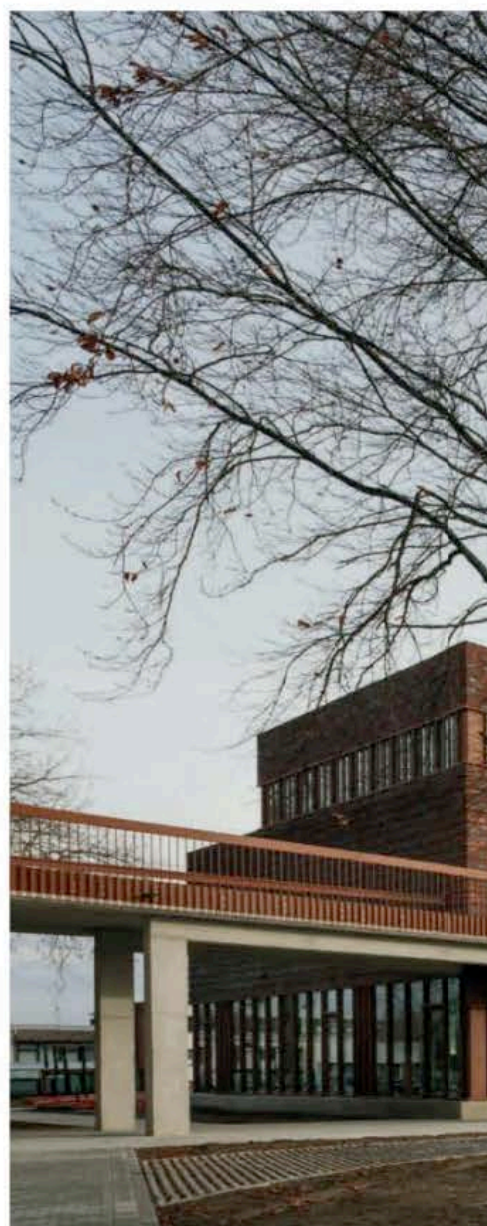
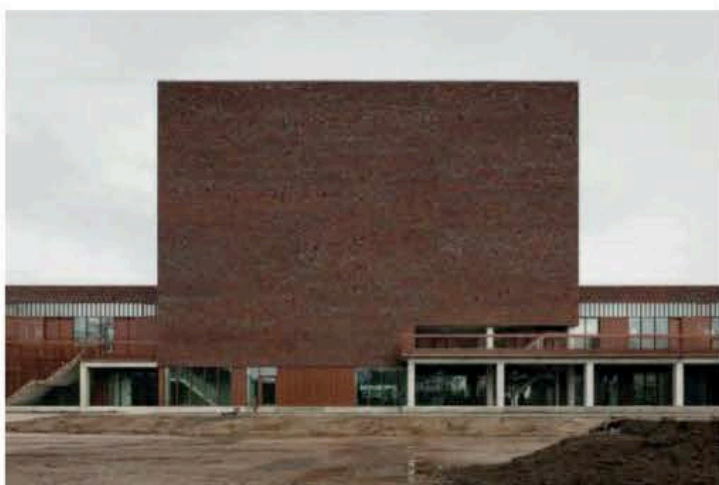
Kunstschool 2.0 stimuleert naast de studenten ook de omgeving

PXL staat al 50 jaar voor vooruitstrevend kunstonderwijs in Vlaanderen. Hoog tijd dus om ook de campus in Hasselt dat te laten uitstralen. a2o zocht en vond een concept dat zelfs nog meer deed. De campus stoomt niet alleen studenten klaar voor de creatieve markt, door ook de ruimtes tussen de gebouwen aan te leggen en te laten aansluiten op het stadspark krijgt de Hasselaar bovendien een stuk groen terug.

De bestaande campus aan de Elfde-Liniestraat in Hasselt omhelt diverse kunstscholen, waaronder een secundaire school en een hogeschool. PXL wint met haar progressief kunstonderwijs steeds meer leerlingen. In de secundaire school is het aantal leerlingen de

laatste tien jaar zelfs verdubbeld. Ze leren de studenten op een andere manier én flexibel denken en in tegenstelling tot zij die leerlingen op een traditionele manier klaarstomen voor de arbeidsmarkt, slaat hun formule steeds meer aan. Misschien geloven de studenten er- gens, net als zij, in de veronderstelling dat de 10 belangrijkste beroepen van 2030 nog niet bestaan en hebben ze niet langer zin om in één richting te worden geduwd. Eerder wen- sen ze een vrije opleiding om later op een flexibele manier in te stromen. Maar het is een feit dat hun onderwijs booming is.

Om daaraan tegemoet te komen was een nieuwe kunstschool nodig. Stefaan Evers: "De bestaande kunstschool stond er inmiddels

50 jaar en kende een vrij klassieke typologie. Dat matchte niet langer met waar ze als organisatie pedagogisch voor staan. Ze wilden graag een kunstschool van de toekomst maken en daarbij, naar Scandinavisch model, weggaan van het principe met de klassieke gangen en klassen. Het was voor ons tegelijk een leuke en uitdagende opgave maar geen gemakkelijke. Bovendien was het in 2016 met de Design and Build-procedure een intensieve architectuurwedstrijd."

De wedstrijd omvatte, behalve het ontwerpen van een nieuwe school, ook de vraag om een masterplan te maken voor de campus en een private ontwikkeling. Dit werd ingevuld als studentenhuusvesting omdat ze de nood daaraan voelden om het masterplan compleet te maken. "Het voordeel is dat dergelijke toevoeging zichzelf eigenlijk financiert. En voortgaande uit de gesprekken is het niet enkel wenselijk voor studenten maar ook voor buitenlandse studenten, artiesten en lectoren die er vaak te gast zijn. De studententoren

draagt er ook toe bij dat het leven op de campus na de lesuren gewoon doorgaat. Met een stuk horeca erbij zien zij het geheel als een soort eindeloze performance. Ons idee was ook om een campusmodel te creëren dat zich op zijn omgeving richt. Enerzijds – weliswaar met zijn rug en dus veel gesloten vlakken – naar de overkant van de ringweg waar zich een creatief bedrijventerrein bevindt waar de studenten nadien aan de slag zouden kunnen gaan. En anderzijds opent het nieuwe gebouw zich volledig naar de rest van de campus en naar de stad."

In het masterplan wou a2o vooral een groene campus ontwikkelen. De omgeving werd immers gekenmerkt door losse parkeerterreinen en fragmentarische verhardingen waardoor het eerder een onaangename plek was. "Ook de omgeving moet stimulerend werken, vandaar dat wij het groen een belangrijke rol hebben toegedicht. Temeer door de aanwezigheid van het aangrenzende stadspark. Die link was in de bestaande toestand door de ja-

ren heen compleet verdwenen. Onze bedoeling was dan ook om de campus opnieuw te laten aansluiten op die groene long in de stad. Met een grote campustuin die teruggegeven wordt, in eerste instantie aan de studenten en docenten maar bij uitbreiding ook aan de Hasselaar. Ons ontwerp voor de buitenomgeving had als doel om dezelfde beleving te geven, of je nu in de campustuin of in het stadspark wandelt."

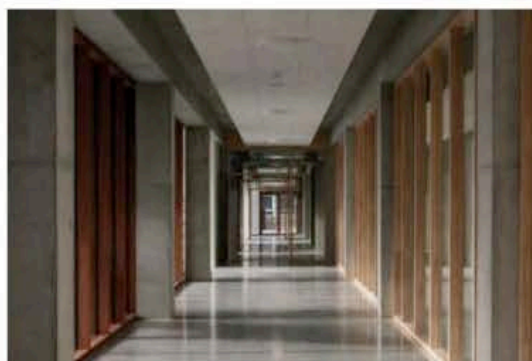
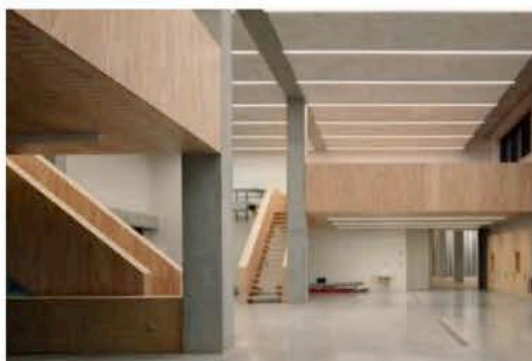
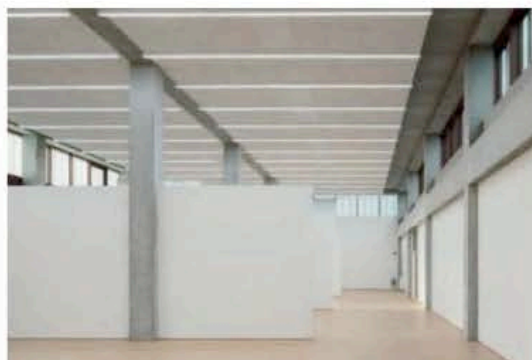
De kunstschool zelf is ontworpen als een plek voor continue creatie. Die komt van binnenuit want de architectuur kent eerder een vlakke en sobere typologie, een abstract volume dat onder meer verwijst naar de bestaande modernistische toren van PXL iets verderop uit de jaren '1960. "Het volumespel van die blokken wordt dus in de campus verdergezet. We hebben in feite een heel radicale structuur gebouwd met een betonnen kern waarbij alle kolommen en balken dezelfde dimensies kennen. Als een soort grid dat ook buiten in de terrassen doorloopt. Daar zijn vervolgens drie

Datum januari - februari - maart 2021
Bron Focus Archi, nr. 27, p.54 - 55
Titel Kunstschool 2.0 stimuleert naast de studenten ook de omgeving (4/5)

grote trappen aan toegevoegd en een torenvolume dat richting geeft aan de flexibiliteit want een gebouw dat 100% flexibel is vervalt al snel in non-architectuur en dat wilden we vermijden. De invulling met verschillende ateliers is gebaseerd op wat een hedendaags atelier vraagt. Daarbij hebben we bepaalde units voorzien die door de studenten vrij in te vullen zijn. Met lichte vloeren en wanden kan het gebouw een constante transformatie ondergaan. Door het ontbreken van gangen en afgesloten klassen moeten studenten door de andere ateliers naar hun plek. Zo krijg je constant studenten die elkaar prikkelen en ontstaat er kruisbestuiving. Centraal is er een grote open ruimte in een grid van negen

kolommen die als tentoonstellingsplek functioneert. Er kan werk getoond worden en studenten en docenten kunnen er in dialoog gaan met elkaar en lezingen geven. Een groot raam biedt daar een blik op de wereld."

Net boven die centrale ruimte staat het torenvolume waarin de rest van de studenten MAD – Media Arts & Design – zijn ondergebracht. Waar de kunststudenten voornamelijk in het balkvolume verblijven, kennen zij die digitale media studeren hun onderkomen in de toren. Maar ook verticaal is er kruisbestuiving en ontmoeten de verschillende studenten elkaar. Er is zelfs een geurlabo voorzien, afgesloten met glazen wanden. Met nog

Datum

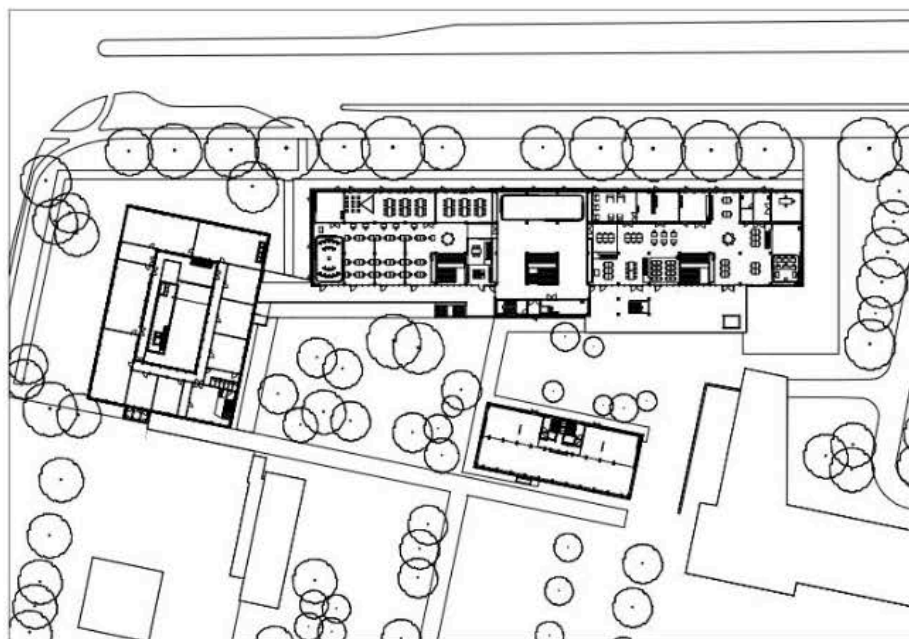
januari - februari - maart 2021

Bron

Focus Archi, nr. 27, p.54 - 55

Titel

Kunstschool 2.0 stimuleert naast de studenten ook de omgeving (5/5)

Niveau 0

studenten juweelkunst, keramiek, schilderkunst, beeldhouwen... komt elke beeldende kunstvorm aan bod. Zelfs de werkplekken die op het terras zijn gecreëerd, worden intensief gebruikt.

Om deze kunstschool vorm te geven is een donkerrode baksteen gebruikt in een groot formaat. Deze kloke steen wordt iets verderop in Maaseik gemaakt door Wienerberger. Het draagt bij aan het abstracte en robuuste uitzicht van het gebouw. Verder kent het met bruin aluminium schrijnwerk een eenvoudige materialisatie. Hetzelfde geldt voor binnenin waar de betonnen structuur met hout wordt gecombineerd wat een warme sfeer toevoegt.

De grote raampartijen, zeker aan de kant van de stad, zorgen voor openheid en nodigen uit tot een bezoek aan de campus.

a2o is er vooral in geslaagd een school te creëren die intens wordt gebruikt. Het staat ook goed op de campus. "Hoewel het aanwezig is, zorgt de materialisatie en de manier waarop het zich in de omgeving inpast, ook voor een zekere ingetogenheid. Het is fijn vast te stellen dat het gebouw gebruikt wordt zoals we het bedoeld hadden. Waar het bij oplevering nog heel clean was, is het na een half jaar al volledig ingenomen door de studenten maar door die radicale structuur blijft het gebouw, ondanks alles, heel leefbaar. Het is door de

gebruiker overgenomen maar niet afgebroken. En hoewel het kunstonderwijs daarmee eindelijk een gezicht heeft gekregen, is dit project voor ons als architect veel meer dan het gebouw alleen. Het was ook de aanleiding om het binnengebied aan te pakken. Door de heraanleg van de campus genieten niet enkel de studenten van de omgeving maar ook elke Hasselaar of toerist. Zeker nu de site zo goed als autovrij is, is het een veel aangenamere plek in de stad geworden."

Tekst: Sam Paret
Foto's: Stijn Bollaert

a2o – atelier voor architectuur en omgeving
Boulevard Anspach 65 – 1000 Brussel
Visserstraat 2 – 3500 Hasselt
t. 011 26 03 30 – t. 02 321 00 01
info@a2o.be – www.a2o.be

7 JANUARI
2021

WEBINAR

10u30

COMMUNICATIE VAN ARCHITECTEN

**Eef
Van Meer**

OM/AR

**Stefaan
Evers**

A2O
ARCHITECTEN

**Sofie
Eggermont**

ABSCIS
ARCHITECTEN

**Dirk
Driesmans**

Q-BUS
ARCHITECTENBUREAU

**Rik
Neven**

ARCHITECTURA.BE

Herbestemming

Foto's: Stijn Bollaert - Tekst: a2o architecten

De Vaartkom in Leuven kreeg gedurende de laatste vijftien jaar een belangrijke herbestemming. Op de vroegere industriële site van dit stadsdeel bevindt zich nu een nieuwe levendige wijk met verschillende gebouwen aan de oevers van het kanaal.

“Sky One”, waarvan hieronder een gedetailleerde beschrijving volgt, resulteert uit een ontwerp van a2o architecten. Het project vormt door zijn emblematische architectuur in baksteen een opvallend herkenningspunt op de site.

Het projectgebied ligt tussen de Vaartkom, de Zeilstraat, en het Engels Plein. Langs de noordzijde wordt het project begrensd door de Ludenscheidsingel, de ringweg van Leuven gelegen achter het Engels Plein. Het project ligt als zesde en laatste gebouw op de kop van het bouwblok ten noorden

Het gebouw vormt een baken in deze nieuwe stadontwikkeling. De vorm van het perceel levert een specifieke volumetrie op die sculpturaal vormgegeven werd. Het blok vormt een monoliet geheel dat tegelijkertijd een slanke indruk maakt.

De massiviteit van het volume wordt benadrukt door het gebruik van baksteen maar tegelijkertijd zorgen de diepe insnijdingen voor de ramen en balkons voor een dynamische geleding van de monoliet.

De eenheid van de verspringende volumes wordt versterkt door een lijnenspel van horizontale en verticale banden over de gevel met lichte, lange, smalle stenen.

De connectie met het maaiveld is zowel functioneel als architectonisch een belangrijk element om het gebouw te verankeren op zijn plek. De gevel aan de Zeilstraat, de straat tussen de twee hoge bouwblokken, is de uitgelezen plaats om de utilitaire zone van het gebouw te voorzien: inrit voor auto's, fietsenstalling, de in- en uitblaas voor de rookwarmte-afvoer van de parkeergarage. De rest van de begane grond is bestemd voor een commerciële ruimte, catering en kantoren. Met maximale glazen oppervlakken wordt er gezorgd voor veel licht en openheid in het gebouw.

Er bevinden zich vier verdiepingen met open lounge appartementen. Alle appartementen daarboven strekken zich uit over de hele lengte van het gebouw en zorgen zo voor unieke uitzichten op de Vaartkom en Leuven.

Helemaal bovenaan het gebouw bevinden zich twee ruime daktuinen. Dit zijn privétuinen die behoren tot de appartementen op de bovenste verdieping. Elke tuin heeft een eigen zwembad.

www.a2o.be

Architecten Jakob Ghijsbrechts en Cente Van Hout, beiden 25, luiden de alarmbel over de mogelijke sloop van het oude administratieve gebouw van Hasselt aan het Groenplein. **"Er moet echt gestopt worden met de sloop van modernistisch en brutalistisch erfgoed in Hasselt."**

"We staan 200 procent achter het idee van een cultuurhuis op deze plek. Alleen hopen we, samen met heel wat andere architecten, dat het administratief centrum behouden blijft", zeggen architecten Jakob Ghijsbrechts en Cente Van Hout van a2o-architecten. FOTO SVEN DILLEN

Architecten pleiten voor behoud van 'brutalistisch' administratief centrum

ARCHITECTUUR
HASSELT
Dirk Jacobs

Toen het administratief centrum van Hasselt twee jaar geleden leeg kwam te staan, hebben de jonge architecten de stad naar eigen zeggen al aangeschreven om hen te duiden op de architecturale waarde van het gebouw. "Er moet echt gestopt worden met de sloop van dit modernistische en brutalistische erfgoed in Hasselt", zo vinden Jakob Ghijsbrechts en Cente Van Hout van a2o-architecten. Leuk detail: Jakob is de kleinzoon van Louis Ghijsbrechts, de architect van het administratieve centrum aan het Groenplein. "Dit ge-

bouw is zelfs opgenomen in de *Atlas of Brutalist Architecture* van de prestigieuze uitgeverij Phaidon als een van de negen vermeldenswaardige brutalistische gebouwen in België, een culturele stroming die floreerde in de jaren 60", gaan de jonge architecten verder. "Het administratief centrum bewijst ook dat er in het naoorlogse Hasselt een voedingsbodem bestond voor vernieuwende architectuur."

Génant

"Het kan dan ook absoluut niet dat er straks 8,5 miljoen euro, waarvan 5 miljoen Vlaamse subsidie van het Fonds voor Culturele Infrastructuur van de Vlaamse gemeenschap, gebruikt zal worden voor de afbraak van het eigen culturele erfgoed", zo vinden Jakob en Cente. "Het is jammerlijk

"Dat er straks 8,5 miljoen euro, gebruikt zal worden voor de afbraak van het eigen culturele erfgoed, is jammerlijk en gênant tegelijk"

Jakob Ghijsbrechts
Architect

en gênant tegelijk. En het zou een bijzonder zure start zijn voor het cultuurhuis van de Hasselaren." "We staan trouwens 200 procent

achter het idee van het cultuurhuis. Daar is absoluut nood aan. We zijn ook helemaal mee in de keuze voor deze plek en het gebouw. Alleen hopen we, samen met heel wat andere architecten, dat het administratief centrum behouden blijft." Om aan te tonen dat zo iets kan, verwijzen Ghijsbrechts en Van Hout naar de Generale Bank in de Ridder Portmansstraat in Hasselt, een gebouw van architect Jaspers. "Dat vormt een sterk voorbeeld van een modernistisch patrimonium met een nieuwe invulling. Daarbij werd ook bewezen dat gebouwen uit deze periode met een goede visie en portie creativiteit perfect *futureproof* en duurzaam verbouwd kunnen worden. Betonrot en asbest mogen anno 2021 geen doodvonnis meer betekenen voor dit soort

panden met een hoge architecturale waarde."

Nog niets zeker

Op sociale media regent het reacties van voor- en tegenstanders voor het behoud van het gebouw. Van het administratief centrum "snel afbreken" tot "behouden, we hebben al veel te weinig gebouwen die iets uitstralen in de stad". Volgens Hasselts burgemeester Steven Vandeput (N-VA) staat het nog niet vast dat het gebouw gesloopt wordt, net zomin als dat het behouden blijft. "Wat er zal gebeuren, is afhankelijk van de ontwerpen die door de kandidaat ontwerpers-architecten ingediend zullen worden", aldus Vandeput. "We kijken daarnaar uit en rekenen er ook op dat er in die ontwerpen optimaal naar gestreefd zal worden om het gebouw te behouden."

LIBERATION GARDEN
Leopoldsburg

50 JAAR NA DE BRAND
Landcommanderij Alden-Biesen

LIMBURGSE MONUMENTEN

HASSELT

CLARENHOF

1902

De laatste zusters Clarissen trokken de poort achter zich dicht in 2004. Hun klooster werd grotendeels gesloopt om plaats te maken voor een woonzorgcentrum. De sobere, neogotische kapel bleef overeind en kreeg een injectie aan hedendaagse kunst: een kobaltblauwe gewelsschildering die (met enige overdrijving) de benaming 'de Sixtijnse kapel aan de Demer' opleverde.

Kunstenaar Nick Ervinck herwerkte het plafond. De kapel doet nu dienst als decor voor tentoonstellingen, concerten en allerlei feesten. Guffenslaan 43, Hasselt

'EEN BEETJE
SIXTIJNS
IN HASSELT'

de architect

Ankerpunt in niemandsland

In het hoge volume zitten zeven verdiepingen klaslokalen.
© Stijn Bollaert

Over architectuur spreken lijkt futiel wanneer stedenbouwkundige processen ondertussen het leefmilieu ondermijnen. Zo nam de detailhandel langs de Vlaamse steenwegen tussen 2008 en 2017 toe met 260%, berekende de Dienst Detailhandel. Dat is 1,6 miljoen vierkante meter winkelpoppervlakte. De parkeer- en opslagruimte is daar niet in meegerekend.

Dat bewijst dat de betonstop, of noem het de bouwshift, een illusie is. Het toont evenzeer aan dat de economische activiteit

uit de stadskernen wordt gedraineerd. Binnensteden moeten alles uit de kast halen om te overleven, terwijl open gebieden langs (ring)wegen dichtslibben met *'take the money and run'*-gebouwen.

Ook op de Hasseltse Ring, ter hoogte van de Elfde-Liniestraat, waaiden in de buurt van de scholencampus verschillende nieuwe gebouwen aan. De meeste gaan geen verbinding aan met de plek. Ze lijken tijdelijk 'geparkeerd'.

In dit wasteland braken onlangs twee

krachtige bakstenen gebouwen uit de ban van de Ring. A2o-architecten ontwierp een toren met studentenkamers en een langgerekte volume voor de kunsthogeschool PXL-MAD. Ze positioneerden het duo met zorg ten opzichte van een paar bestaande bomen, waardoor de onherbergzame campus plots een ankerplaats kreeg.

Niet alleen krijg je de indruk dat beide gebouwen hier altijd hebben gestaan. De beheerste vormgeving schept daarenboven een tijdloze, klassiek aandoende architectuur. Door baksteen met twee verschillende maten in de gevel te verwerken, wekken de architecten de indruk dat ze het gebouw laag na laag uit de grond deden oprijzen. De school kreeg een betonnen structuur, zo rigoureuze en galant dat je moet denken aan Friedrich August Stüler en zijn (neo)classicistische Neues Museum in Berlijn.

Die referentie is niet overdreven. De ateliers en de trappenpartijen bieden generieuze ruimte, als werk- maar ook als tentoonstellingsruimte. De opening van PXL-MAD ging gepaard met een tentoonstelling van kunstwerken uit de collectie van

het Smak. Het Gentse museum, dat zelf niet afkerig zou zijn van een nieuwbouw, moet ongetwijfeld jaloers zijn geweest op de kwaliteit van de ruimte en het natuurlijke licht. Het gebouw vangt het daglicht op een heel bijzondere manier. Het maakt je zelfs bewust van het licht.

De school kreeg allure door de subtiële compositie van een lage balk en een overdekte gaanderij die de beveiligde werkerassen op de verdiepingen schraagt. Een volume van zeven lagen met klaslokalen steekt boven het geheel uit. De kleine toren vormt de opmaat voor de hoge toren met studentenflats. Uiteindelijk werkt het ensemble als een kleine Italiaanse stad.

Met PXL-MAD geeft A2o het goede voorbeeld, en vooral de hoop dat goede architectuur nog steeds authentieke publieke ruimte kan maken. Zelfs in niemandsland.

Koen Van Synghele

Elke twee weken schrijft Koen Van Synghele over een nieuw gebouw dat hem opviel.

reportage

5

STRAF! SCHOOL MET LEF!

“Vestiairegebouw koolmijn Beringen is nieuwe thuis voor School met Lef”

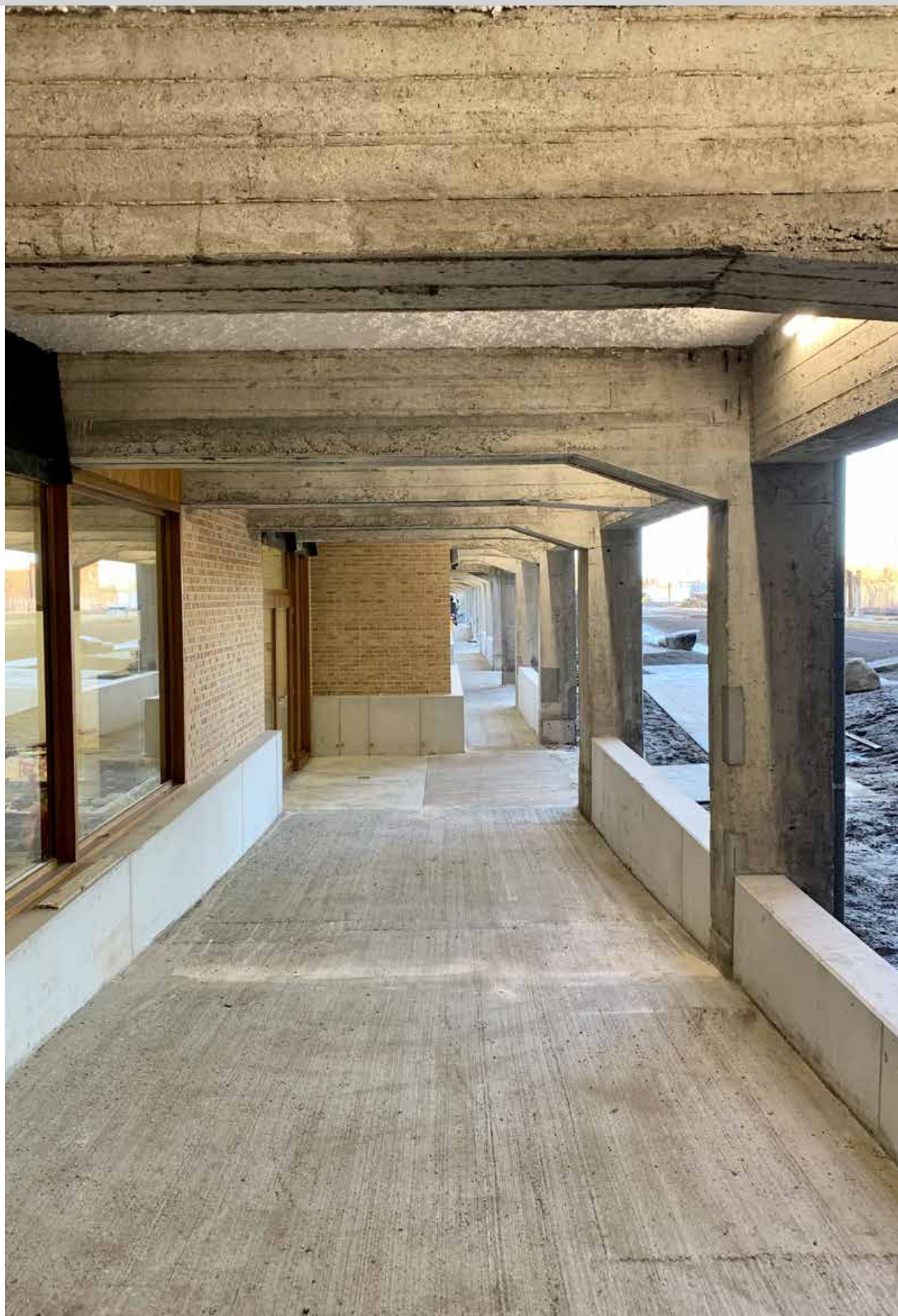
Het vestiairegebouw van de koolmijn van Beringen is met hulp van de architecten van a2o en AAC Architecture getransformeerd in een kleuter- en basisschool met 27 klassen. “Je leest de geschiedenis nog steeds in het gebouw. Het zou zonde zijn om het dood te renoveren.”

Op 4 januari zwaaiden op de voormalige mijnsite be-Mine de poorten van de nieuwe school ‘Straf! School met lef’ open. Een straf gebouw is het alvast, waar het zoeken was naar een evenwicht tussen het roemrijke verleden en de noden van vandaag. Op dezelfde locatie is intussen ook de kinderopvang van De Bengeltjes geopend. De 600 kinderen van de gefuseerde scholen Het Mozaïek en De Horizon zien alvast dat het goed is. Hun nieuwe leerplek is ondergebracht op de plaats waar de kompels van kledij wisselden alvorens honderden meters diep de ondergrond in te duiken en later het steenkoolgruis van zich af te spoelen.

De school ligt in de schaduw van de kolenwasserij met zicht op de Avonturenberg. Op de 4.250 m² grote speelplaats, onder handen genomen door Fris in het Landschap, zijn de rails getuige van waar ooit duizenden karretjes gevuld met het zwarte goud passeerden.

Buitenauditorium

Nu palmen kinderen, juffen en meesters het vestiairegebouw in. Op het gelijkvloers zijn de klassen voor de kleintjes. Op de bovenliggende verdieping die te bereiken is via een grote en brede trap die ook dienst kan doen als een soort van buitenauditorium, zijn de lokalen voor het lager onderwijs ondergebracht. Er zijn 27 klassen, een bibliotheek, twee turnzalen en een grote polyvalente ruimte die ook kan dienen als refter. Op de bovenste verdieping bevinden zich vergaderlokalen en zowat de mooiste lerarenkamer van de provincie. Een zeer luchtige ruimte, omge-

Technische fiche straf! School met lef!

Aard van het gebouw:

Laag energie renovatie historisch erfgoed

Oppervlakte: 3.800 m²

Bouwbudget: 4.900.000

...

Bouwheer:

vzw Katholiek Onderwijs Beringen en Lummen (KOBEL)

Architect:

TV AAC Architecture; Brussel – a2o-architecten; Hasselt

Hoofdaannemer:

Renotec; Geel

Studiebureau stabiliteit:

Greisch; Luik

Studiebureau technieken:

Cenergie; Berchem

EPB, veiligheidscoördinator:

Steto; Tessenderlo

Gevelstenen Terca Zafferano:

Wienerberger; Kortrijk

Elekriciteit:

EL Systems; zonhoven

Grondwerken:

Vandersmissen Tim; Hasselt

Reinigen betonconstructies:

Belwall; Genk

HVAC:

Benvitec Building; Beringen

Binnenafwerking:

Coenen afwerkingsbedrijf; Maaseik

Buitenschrijnwerk:

Huysmans; Beringen

Landschapsarchitect:

Fris in het landschap; Gent

Valbeveiliging:

Safety-Solutions; Beverlo

ven door glaspartijen met een adembenemend zicht op de oude mijngebouwen, en uitgerust met een mooi keukeneiland waar- rond het gezellig vertoeven is.

Het was de tijdelijke vereniging AAC Architecture – a2o-architecten die in 2017 in de tekenpen kroop om dit uitdagende project op papier te zetten. “We hadden het geluk om samen te werken met een toffe directie wat het werk er aangenamer op maakte. In eerste instantie hielden we er rekening mee dat het gebouw te groot was in functie van de initiële vraag. Er werden meerdere open ruimtes voorzien om nadien in te vullen als klas of als bibliotheek”, beschrijft Jan Laute van AAC. “Tijdens de werf hebben wij de omgekeerde beweging gemaakt. Pas tijdens de uitvoering zie je zulke zaken organisch groeien. Dat was zeker het geval op de kop van de gang waar een open ruimte een prachtig zicht geeft op Beringen-Mijn.”

Erfgoed

Dit prachtig stuk industrieel erfgoed dateert uit de beginjaren van

de twintigste eeuw en is het met het nodige respect behandeld. “Toch was het erfgoedaspect niet het moeilijkste deel”, zegt Wout Sorgeloos van a2o. “De schil van het gebouw was immers al deels gerenoveerd, en de gevels waren opgekuist en het schrijnwerk opgefrist. Het uitzicht van het gebouw is behouden gebleven. Daarom ook dat we de kleuterklassen achteruit ten opzichte van de gevel hebben geplaatst om een duidelijk onderscheid te maken tussen oud en nieuw. De hoofdtrap is eveneens achteruit geplaatst om een vide te creëren waar het mogelijk is om activiteiten te organiseren.” De architecten bestempelen het project als een grondige totaalrenovatie – inclusief meubilair – waarbij meerdere originele stukken bewaard zijn gebleven. “Je leest de geschiedenis nog in het gebouw. In de kleedkamer zijn de douchehokjes bewaard gebleven als omkleedruimte, fragmenten van de originele wandtegels sieren op weloverwogen plaatsen het gebouw. Daar waar ze niet behouden konden blijven omdat ze te zwaar beschadigd werden, werden ze verwijderd en roepen de littekens herinneringen op. Kijk maar naar de betonnen kolommen in de centrale gang. Akoestiek en thermische isolatie werden opgelost zonder te raken aan de leesbaarheid van de betonstructuur. Tot slot is nog een originele, logge en

loodzware locker bewaard gebleven, die nu gebruikt wordt als kast in het secretariaat van de school. Een hele uitdaging. Door hun gewicht kon je die niet zomaar even buiten zetten. De hele werf hebben ze in de weg gestaan", lacht a2o'er Kris Buysmans.

Verrassingen

Zoals bij nagenoeg elk renovatieproject vielen er ook hier enkele verrassingen te noteren tijdens de werf. Iets wat helemaal niet hoeft te verbazen bij een beschermd gebouw van circa honderd jaar oud. "We zijn begonnen met een spreekwoordelijk zwaar lijk dat uit de kast viel", kan Wout Sorgeloos er nog enigszins mee lachen. "Het gebouw heeft een lengte van 130 meter. Het niveauverschil van de ene naar de andere kant bedraagt 30 cm. Dat lijkt niet veel, maar is het dus wel. Denk alleen al maar aan de plaatsing van de deuren. Eerst hoopten wij nog dat de oorzaak bij de betonplaat lag, maar het was wel degelijk het gebouw dat in helling stond. Dat was een eerste verrassing." "Een tweede verrassing was de betonplaat die wij moesten verwijderen", pikt Kris Buysmans in. "Vroeger werd veel steviger gebouwd dan

noodzakelijk. Dat hebben wij dus aan de betonplaat gemerkt. Renotec is dagenlang met gigantische slijpschijven aan het werk geweest om de plaat te verwijderen. Uiteindelijk is alles met hulp van kranen eruit getrokken. Ook al was de plaat niet gewapend, toch bleef alles vasthangen. Niet gemakkelijk allemaal, want wij moesten continu op wat nu het gelijkvloers is onder het gebouw werken. De werf was absoluut een huzarenstuk voor de aannemer, gezien zijn beperkte manoeuvreerruimte. Dan was er nog een andere verrassing: genaamd grondwater. Dat bleek er dus tegen de verwachtingen wel te zijn. Ach ja, zulke zaken zijn nu eenmaal eigen aan verbouwingen van dit kaliber. Met de nodige creativiteit en besparingen hebben wij gelukkig alles kunnen opvangen."

Architectuur

De architecturale accenten bijgebracht door a2o en AAC bevinden zich vooral binnen omdat langs de buitenzijde het origineel zoveel mogelijk bewaard bleef. "Daarom ook dat de volumes onder het gebouw zijn geschoven. Nieuwe toevoegingen mocht

Datum april 2021
Bron Limburg bouwt, nr. 64, p. 120-124
Titel Straf! School met lef! (5/5)

ten de overhand niet nemen. De isolatie is ook langs de binnenkant gebeurd", schetst Jan Laute. "Ondanks het gigantische volume hebben wij zo compact mogelijk gebouwd. Dankzij de optimalisatie van de binnenruimte is het gelukt om het budget binnen de perken te houden. Ook is er voor de kleuterklassen op gelijkvloers geen traditionele gang waar alle klassen op aansluiten. De kleuterklassen zijn naar buiten gekeerd waar er een overdekte buitenzone is. Een alternatief voor een gang die meer dan de helft van de tijd leeg staat en alleen maar nutteloze energiekosten vergt. Het is een gebouw dat soberheid uitstraalt. Wel is er gewerkt met kleurvlakken die doorlopen in de vloer en de wanden. Kwestie van herkenningpunten voor de kinderen te scheppen."

Stevige werf

Met de transformatie van de oppervlakte van 3.800 m² is een prijs gemoeid van bijna vijf miljoen euro. "Door de kolom-balkstructuur was het een flexibel gebouw om werken aan uit te voeren. De verwarming? Via een lucht-water-warmtepomp. Ondanks dat het hier een steenkoolmijn was, is het de bedoeling om zo weinig mogelijk fossiele brandstoffen te gebruiken. Bij piekmoment is er een condenserende gasketel om bij te springen.", aldus Sorgeloos. "Ondanks corona heeft de werf niet veel vertraging opgelopen. De aannemers hebben dikwijls rondjes moeten draaien om de looproutes te respecteren. Gelukkig was er op de werf meer dan voldoende ruimte om op afstand te werken. In september 2019 zijn de werken gestart waarna de school in januari 2021 kon openen. Dat is behoorlijk snel voor een gebouw met deze complexiteit."

Tekst: Geert Houben | Fotografie: Valentine Van den Eynde voor a2o - renotec

De aannemer van dit project was Renotec, specialist in de restauratie van historisch waardevolle gebouwen, geklasseerde monumenten en herbestemmingsprojecten. Een dergelijk herbestemmingsproject is Renotec uiteraard niet vreemd. Deze aannemer mocht al eerder indrukwekkende herbestemming voor zijn rekening nemen. Zoals de chocoladefabriek van Tongeren waar een voormalig fabriekspand een nieuwe bestemming kreeg als luxelofts. Maar ook het voormalige station van Laken of de fabriekssite van Brepols in Turnhout gaat Renotec op zijn lange referentielijst zetten.

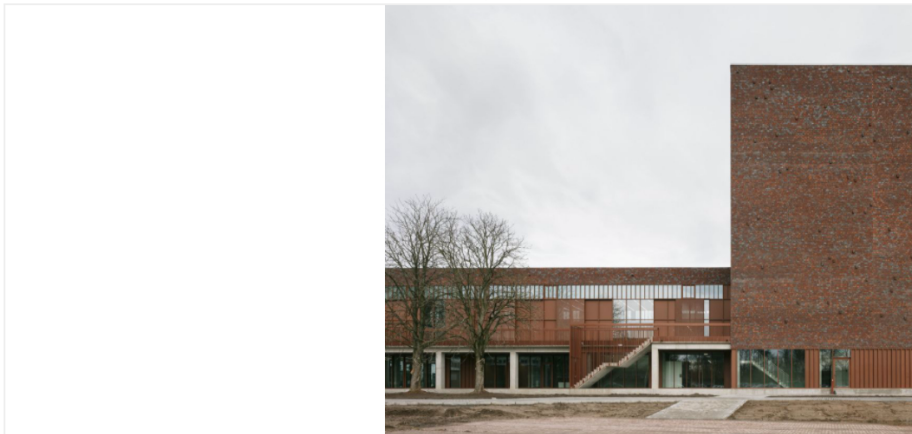
Belangrijk bij deze herbestemmingen is het respect voor het verleden. Renotec restaureert correct, duurzaam en met oog voor de historische context. Dat is niet altijd voor de gemakkelijkste weg kiezen, maar wel voor de meest authentieke. In tegenstelling tot nieuwbouw, kenmerken renovatieprojecten zich door hun hoge graad aan onvoorziene omstandigheden en onverwachte hindernissen. Op deze momenten komt onze kracht duidelijk naar boven. Wij blinken uit in ingewikkelde en grote verbouwingsprojecten. In dit project was bijvoorbeeld de betonnen trap een hele uitdaging. De trap is maar liefst 8 meter breed. Omdat deze niet bekleed werd met bijvoorbeeld hout of tegels, werd deze volledig gestraald.

Voor dergelijke projecten investeren we bewust in onze belangrijkste troef: eigen middelen en vooral eigen vakmensen. De betrokkenheid en passie van onze medewerkers, die we Renotec'ers noemen, is zeer groot. Ook al moeten we hiervoor een extra inspanning doen. Zo vonden we bijvoorbeeld een oud rioleringsstelsel onder de betonnen vloerplaat. De projectleider heeft oude plannen van 100 jaar geleden gaan opzoeken om zo uit te vinden hoe het komt dat er daar nog steeds een beetje water door liep. Het probleem is opgelost, hoor. De leerkrachten en kinderen kunnen zonder zorgen genieten van een prachtige school!

www.renotec.be

03 JUNI 2021 | ANKE HENROTTE

Grote aandacht voor duurzaamheid in nieuw schoolgebouw PXL-MAD

ILLUSTRATIE | STIJN BOLLAERT

Het nieuwe schoolgebouw van PXL-MAD is niet alleen een architecturaal hoogstandje, ook op vlak van duurzaamheid werd de lat hoog gelegd in de Hasseltse kunstenschool. Voor de implementatie van al die duurzame technieken kon a2o-architecten rekenen op de hulp van **boydens engineering**. In de derde aflevering van onze **architectura.be podcast** lieten Wim Dieltjens van boydens engineering en Wout Sorgeloos van **a2o-architecten** hun licht schijnen op de duurzame aspecten van de gloednieuwe kunstenschool aan de Elfde Liniestraat.

De PXL Hogeschool stelde hoge eisen op vlak van verwarming en koeling. “De kunstenschool is volledig geklimatiseerd met een centrale warmte- en koudeproductie”, vertelt Wim Dieltjens van boydens engineering. “Warmte wordt geproduceerd met behulp van een bodemgekoppelde warmtepomp, terwijl de koeling gebeurt via geothermie. De bodem fungeert hierbij als het ware als een spons met een temperatuur van 10 °C. In de winter wordt die warmte aan de bodem onttrokken en via een warmtepomp doorheen het gebouw geleid. In de zomer kunnen we het gebouw op deze manier passief koelen zonder verbruik van elektriciteit. Dankzij de integratie van ventilo-convectoren kunnen we bovendien de verwarming en koeling afstemmen op de comforteisen van elke ruimte afzonderlijk, naargelang de bezettingsgraad. Op die manier zorgen we voor een duurzame invulling van het energieverbruik.”

Schadelijke stoffen afvoeren

Om een veilige werkomgeving voor de creatieve studenten te garanderen, zocht boydens engineering tevens naar een manier om de schadelijke stoffen die vrijkomen tijdens verschillende praktijkproeven duurzaam af te voeren. “Wanneer de studenten bepaalde materialen bewerken tijdens bijvoorbeeld etsen of printmaking, komen er stoffen vrij die zo snel mogelijk uit het gebouw moeten verdwijnen”, legt Dieltjens uit. “In het oude pand werden simpelweg de ramen opengezet of maakte men gebruik van een kleine dampkap, terwijl de lokalen nu correct worden geventileerd zoals in een industriële omgeving, geen evidentie gezien het onregelmatige gebruik van de leslokalen.”

Aanpasbaar gebouw

Niet alleen de technieken maken van de kunstenschool een duurzaam gebouw. Ook met de aanpasbaarheid van het gebouw in de toekomst werd rekening gehouden. "De kunstenschool bestaat uit een eenvoudige betonstructuur die een zeer lange levensduur heeft. We voorzagen in grote open ruimtes opgedeeld door mobiele wanden, die meerdere keren opnieuw kunnen ingericht worden zonder de basisstructuur te veranderen. Op die manier kan de school creatief omspringen met de beschikbare ruimte en zijn ook herinvullingen van het gebouw in de verdere toekomst mogelijk", aldus Wout Sorgeloos.

Dit artikel werd geschreven op basis van de interviews die architectura.be afnam van Wout Sorgeloos (a2o-architecten), Ben Lambrechts (Hogeschool PXL), Rudi Gorissen (Wienerberger) en Wim Dieltjens (boydens engineering) in het kader van haar architectura.be podcast. Deze podcast kunt u, net zoals de andere podcasts van architectura.be, beluisteren op [de website](#).

Deze architectura.be Podcast kwam tot stand dankzij volgende partners: [KUBUS](#), partner in BIM voor ARCHICAD, Solibri & BimCollab. [Assiver](#), verzekeringsmakelaar gespecialiseerd in polissen voor architecten. En [VELUX](#), partner in daglichtoplossingen.

16 / B U I T E N S T A D

VIIO BORGLOON: VAN VERHARDING NAAR VERGROENING

MARIJN VAN DE WEIJER EN PHILIPPE BREELS, A20 ARCHITECTEN

**IN VLAANDEREN
VERTAALT DE AMBITIE
VAN DEGROWTH ZICH
IN EEN ZOEKTOCHT OM
DE VERHARDING VAN
HET AARDOPPERVLAK TE
VERMINDEREN.**

DEGROWTH DAILY

Het wegnemen van steen, beton en asfalt biedt kansen voor een meer evenwichtige ruimtelijke ordening met meer beplanting. Maar mensen moeten zodoende ook leren om met minder verharding te leven - om ruimtelijk te "consuminderen". Minder parkeren, ander onderhoud, andere waterhuishouding, andere buitenactiviteiten.

In Belgisch Limburg is demografische krimp nog geen issue zoals dat in Nederlands Limburg wel het geval is. Er zijn gemeentes die krimpen, maar deze liggen erg verspreid; statistische kaarten tonen hoe groeigemeentes naast krimpgemeentes liggen. Belgisch Limburg is wel een gebied waar de bevolking relatief oud is, waar dus vergrijzing optreedt. De Vlaamse bevolking groeit dus, en precies daarom staat degrowth in Vlaanderen toch ook hoog op de agenda. Dit heeft meer te maken met hoe de groei opgevangen wordt in de ruimte. Wel 16% van het Vlaamse oppervlakte is namelijk bedekt met gebouwen, met wegen, met beton. Die zogenaamde 'verhardingsgraad', is in Vlaanderen de hoogste van Europa en groeit nog elke dag met 6 hectare - elke drie jaar wordt zo 0,5% van het oppervlakte verhard. Dit leidt met name tot ecologische problemen - watertekorten én wateroverlast

- en hoge temperaturen in de zomer. De leefbaarheid voor mens en natuur staat hierdoor onder druk.

Om deze uitdaging het hoofd te bieden zijn er in Vlaanderen proeftuinen opgericht om verharding weg te nemen. Een van deze erkende proeftuinen is viio, een scholengemeenschap met een campus in het Limburgse stadje Borgloon. In deze proeftuin heeft architectenbureau a2o geëxperimenteerd met Degrowth in de schoolomgeving. In België is er toenemende interesse in een groenere en meer stimulerende schoolomgeving, waar kinderen en families in een gezonde levensstijl leren en elkaar in een aangename omgeving kunnen ontmoeten.

Viio zat op die campus met een in onbruik geraakt internaat; een onaantrekkelijk, hoog gebouw waarachter de eigenlijke school verborgen ging en die door het internaat van de openbare ruimte gescheiden werd. Herbestemming van dit internaat bleek onhaalbaar omdat het niet meer kon voldoen aan de eisen van deze tijd. Daarom werd de moedige beslissing genomen om de voorbouw te verwijderen en er niets voor terug te bouwen, ten gunste van een uitbreiding van de binnenkoer. Deze uitbreiding werd als tegenhanger voor de betegelde speelplaats een

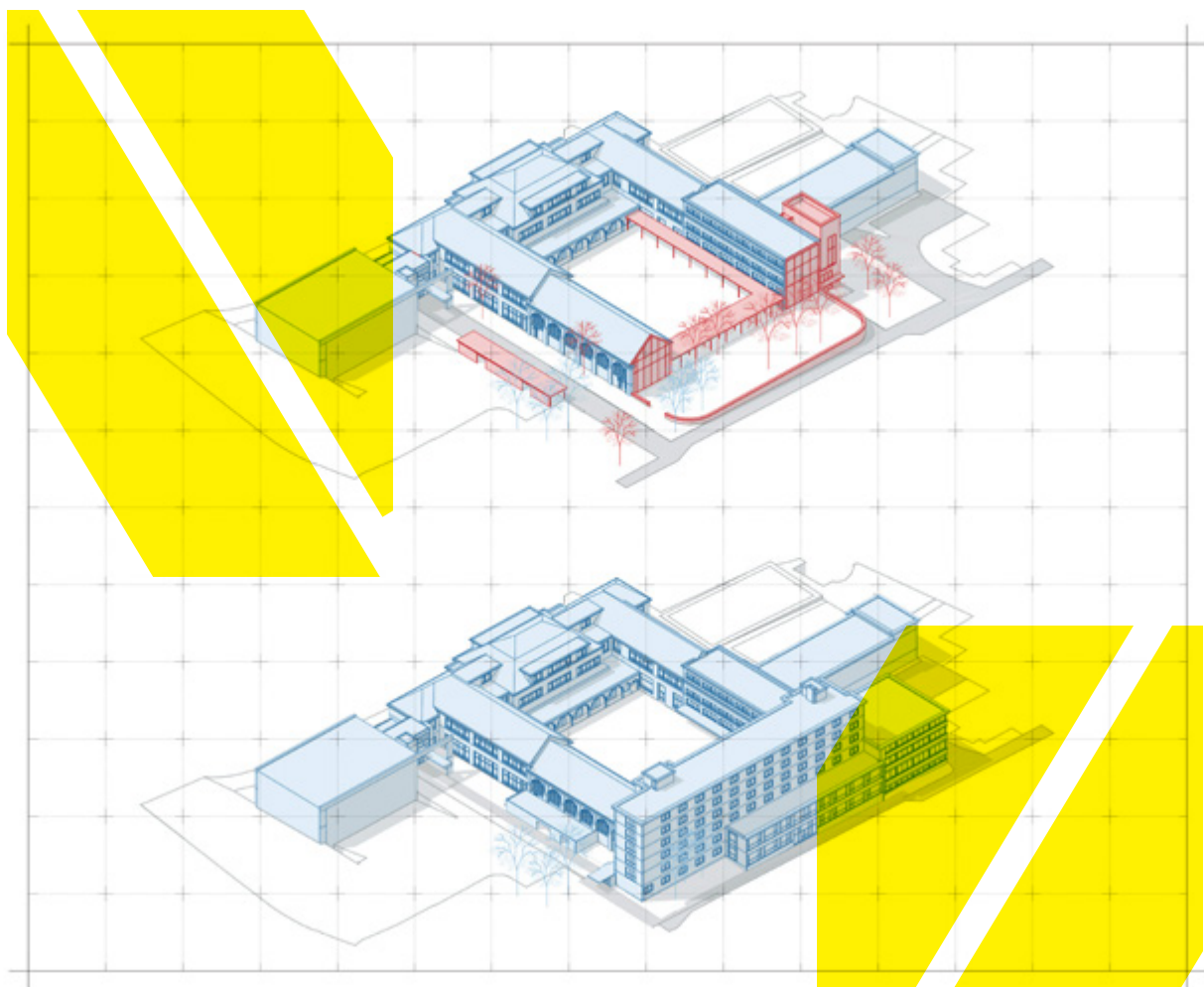
BUITENSTAD / 17

ruimte met begroeiing.

Dit werd de eerste stap naar de herinrichting van de schoolcampus. De historische kapel, de refter, en de ingesloten speelplaats werden zichtbaar gemaakt vanaf de straat. De voormalige gemene muren werden voorgevels en met grote raamopeningen opengewerkt. Met de verworven subsidies voor de proeftuin kan een zeer hoogwaardige beplanting gerealiseerd worden. De combinatie van groen en openheid zorgt voor een verwelkomende en kwalitatieve 'smoel' voor de schoolcampus en voor een plek waar mensen elkaar kunnen ontmoeten in een aangename omgeving. De ambitie is dat dit project een 'lichtend voorbeeld' wordt voor andere schoolomgevingen.

De campus was voor 92% met verharding bedekt; hiervan is nu door sloop en ontharding 15% verwijderd waar niet terug gebouwd wordt. In een volgende fase wordt nog eens 42% verharding weggenomen door reorganisatie van de parkeer ruimte en door met nieuwe beplanting verbanden te leggen met het achterliggende Haspengouwse landschap.

A20 architecten is gevestigd in Brussel en Hasselt

🕒 30 JUNI 2021 | TIM JANSSENS

Oud mijngebouw omgetoverd tot kleuter- en basisschool door a2o-architecten

Het vroegere vestiairegebouw op de be-MINE-site werd met veel respect voor het verleden gerenoveerd en huisvest voortaan een kleuter- en een basisschool.

ILLUSTRATIE | STIJN BOLLAERT

Met 100.000 m² bestaand gebouwenpatrimonium is be-MINE in Beringen de grootste industriële erfgoedsite van Vlaanderen. De voorbije jaren verzezen er winkels, kantoren, woningen, een woonzorgcentrum, musea en diverse sport- en ontspanningsfaciliteiten, maar sinds kort is er ook sprake van onderwijsinfrastructuur. Het vroegere vestiairegebouw werd met veel respect voor het verleden gerenoveerd op basis van een ontwerp van **a2o-architecten** en huisvest voortaan een kleuter- en een basisschool.

De steenkoolmijn van Beringen werd in 1907 opgericht. Na de sluiting in 1989 werd de voormalige mijnsite in 2013 beschermd als monument, om vervolgens een grootschalige reconversie te ondergaan onder de noemer 'be-MINE'. De commerciële, economische en toeristische functies schoten er de voorbije jaren als paddenstoelen uit de grond, maar intussen is ook het maatschappelijke en sociale weefsel hersteld. Dit laatste is onder meer te danken aan de recente reconversie van het vestiairegebouw, dat is omgetoverd tot een kleuterschool (op het gelijkvloers) en een basisschool (op de eerste verdieping).

Sfeer en materialiteit bewaren

De kwalitatieve, open structuur van het vestiairegebouw leende zich perfect tot de realisatie van eigentijdse, moderne onderwijsinfrastructuur, die is opgevat als een brede leer- en leefomgeving. "We hebben de sfeer en de materialiteit van het gebouw maximaal proberen te bewaren", vertelt Stefaan Evers, architect-vennoot bij a2o-architecten, dat de krachten bundelde met AAC Architecture. "De buitenschil was al gerestaureerd voor dit project vorm kreeg, dus daar hebben we op zich niets aan veranderd. En aangezien de bestaande betonstructuur nog in goede staat was, hebben we hem dankbaar gebruikt als uitgangspunt voor de realisatie van het nieuwe programma en hebben we hem zo zuiver mogelijk proberen te tonen. De enige grote structurele ingreep was de creatie van drie ruime vides, waarin we ook een aantal nieuwe trappen geplaatst hebben."

“De geschiedenis wordt allerminst weggevaagd door dit project. Integendeel: de school is toegevoegd aan de bestaande context”

Ontwerp met groeiscenario

Om toekomstige capaciteitsproblemen te vermijden, kregen de architecten tevens de vraag om een intelligent groeiscenario te voorzien. Dit werd in de uitvoeringsfase al meteen benut. “Vandaar dat de gangen op bepaalde plaatsen erg breed zijn, zodat ze deels konden worden omgevormd tot klasruimtes. Ze kunnen ook gebruikt worden voor gezamenlijke activiteiten”, legt Stefaan Evers uit. “Daarnaast hebben we uiteraard ook de nodige maatregelen getroffen om het isolatiepeil en de akoestiek op punt te stellen. Om het volume te kunnen opschalen naar de hedendaagse energienormen, hebben we het aan de binnenkant geïsoleerd, hebben we voorzetramen geplaatst en hebben we centraal gestuurde zonwering, een vloerverwarmingssysteem op basis van een lucht-waterwarmtepomp en een ventilatiesysteem D geïnstalleerd. Tot slot hebben we het terrein nog een beetje afgegraven om de vrije hoogte op het gelijkvloers wat te vergroten met het oog op de inrichting van de kleuterschool.”

Dialoog tussen oud en nieuw

De vides aan de voorgevel creëren een boeiende interactie tussen de verschillende verdiepingen en klassen. Zo ontstond er meteen ook een overdekte buitenzone voor de kleuterschool, die uitmondt in een avontuurlijke buitenspeelplaats. “Deze wordt afgebakend door een nieuw fietspad en is zo natuurlijk mogelijk ingebed, conform de industrieel-historische ziel van de site. De kinderen kunnen zich uitleven in een heus speelpark, waarin restanten van het verleden geïntegreerd zijn (zoals een oude spoorlijn). Zo komen ze op een ongedwongen manier in contact met het historisch erfgoed. Kortom: de geschiedenis wordt allerminst weggevaagd door dit project. Integendeel: de schoolomgeving wordt louter toegevoegd aan de bestaande context”, benadrukt Stefaan Evers. “Het is mooi om te zien hoe oud en nieuw in dialoog treden en elkaar versterken. Binnen in het gebouw hebben we – als tegenwicht voor de ruwe betonstructuur – bewust gekozen voor warme houtaccenten en speelse kleuren. Belangrijk om weten is dat we de scholen zo hebben ontworpen dat alle architecturale ingrepen omkeerbaar zijn, zodat het complex in de toekomst probleemloos een nieuwe functie kan krijgen. We zijn vereerd dat we de bestaande structuur mochten ‘lenen’ voor dit mooie project!”

Meest optimale technische installatie

Vanaf het concept tot de definitieve oplevering stond **Cenergie** de architecten en de bouwheer bij in het selecteren van de meest optimale technische installatie op vlak van energieverbruik en installatiekosten. Daarnaast werd er met behulp van audits en simulaties een totaaladvies aangeboden om tot een duurzame gebouwschil te komen. Hierbij werd de beschermde aard van het gebouw steeds in rekening gebracht.

De warmte in het gebouw wordt in de eerste plaats opgewekt door een efficiënte lucht-waterwarmtepomp, met als doel om zo weinig mogelijk fossiele brandstoffen te gebruiken. Een condenserende gasketel zal enkel inspringen bij piekmomenten. De warmte wordt in het gebouw afgegeven door middel van vloerverwarming.

Een centraal gestuurde zonwering zorgt ervoor dat ongewenste externe zonneloaden in de zomer zo veel mogelijk vermeden worden. Verder wordt er in de zomer gebruik gemaakt van de inertie van het gebouw om ’s nachts passief te koelen met behulp van intensieve nachtventilatie. Het regenwater wordt gebufferd en gefilterd om optimaal hergebruikt te worden voor spoeling van toiletten en urinoirs. Het sanitair warm water wordt decentraal opgewekt, daar waar nodig. Een vraaggestuurde ventilatie met warmterecuperatie zorgt voor een optimaal binnenklimaat.

Bron: **Bouwen aan Vlaanderen**

Datum juni - juli 2021
Bron NAV News, p. 28 - 29
Titel Welke obstakels staan innovatief ruimtegebruik nog in de weg? (1/2)

Hal 5 in Kessel-Lo vormt de leegstaande historische spoorweghallen om tot een bruisende, stedelijke en duurzame broed- en ontmoetingsplek.

Welke obstakels staan innovatief ruimtegebruik nog in de weg?

Het verhogen van het ruimtelijk rendement moet de norm worden in Vlaanderen. Door kwaliteitsvol te verdichten en functies te verweven, vermijden we dat we bijkomende ruimte innemen. Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wil die bouwshift bewerkstelligen. In het innovatief omgaan met ruimte ligt een grote uitdaging, zowel voor lokale besturen als voor architecten en projectontwikkelaars. Maar welke obstakels vinden zij op de weg naar innovatief ruimtegebruik? Samen met negen experts gingen we in debat over de rol van lokale besturen.

MAAK KENNIS MET ONS PANEL

Het Vlaams Departement Omgeving, het NAV en Redactie bureau Palindroom nodigden negen experts uit voor een boeiend panelgesprek rond innovatief ruimtegebruik. De panelleden debatteerden naar hartenlust op basis van een reeks, soms boude, stellingen.

STELLING 1. Er ligt een te grote verantwoordelijkheid bij steden en gemeenten om de bouwshift in de praktijk te brengen

"De eerste verantwoordelijkheid ligt op dit moment bij de Vlaamse Overheid", steekt Tom Coppens van wal. "Lokale besturen zijn vandaag onvoldoende gewapend, zeker in het wegwerken van het overtoeliggende financiële middelen en het gebrek aan een wetgevend kader is het voor steden en gemeenten op dit moment onmogelijk om de bouwshift in de praktijk te brengen." Hasselts schepen Marc Schepers beaamt dat lokale besturen niet altijd over de juiste instrumenten beschikken om bouwprojecten op een goede manier te begeleiden. Toch mogen lokale besturen hun verantwoor-

delijkheid in het bewerkstelligen van de bouwshift volgens hem niet uit de weg gaan: "Het is aan de lokale overheid om voor het juiste evenwicht te zorgen in het benutten van de ruimte en zij kunnen dat realiseren met de instrumenten die er zijn. Het is een en-en-verhaal: er is een wetgevend kader nodig maar het is ook de taak van de lokale overheid om voluit op de bouwshift in te zetten."

Daar sluit Sven Grooten zich bij aan: "We mogen niet alle verantwoordelijkheid afschuiven op het bovenlokale niveau. Helaas is er onvoldoende expertise aanwezig in veel kleine steden en gemeenten en die professionalisering moet er ook op dat niveau komen." "We hebben te kampen met een oververhitte bouwmarkt en veel gemeenten kunnen de vele projectaanvragen amper

volgen", vult Tim Vekemans aan. "Vaak ontbreekt een kwaliteitskamer. Nochtans is de rol van steden en gemeenten in het realiseren van de bouwshift van levensbelang."

Ook voor Pieter-Jan Lijnen ligt terecht een grote verantwoordelijkheid bij de steden en gemeenten: "Daarmee wil ik alles behalve de Vlaamse verantwoordelijkheid minimaliseren, bijvoorbeeld in het neutraliseren van slecht gelegen juridisch aanbod. Maar het is te makkelijk om te zeggen: zolang het instrumentendecreet fout zit of er nog niet is, doen we niets. Er zijn tal van mooie voorbeelden van sterke lokale besturen die zeer bewust inzetten op een goede vermening van functies op goed gelegen locaties."

Filip Canfyn: "Ik lees in de stelling dat er vandaag een te grote verantwoordelijkheid ligt bij steden en gemeenten, en daar ben ik het mee eens. Er staat niet dat de bouwshift daarmee in de praktijk gebracht wordt. Kleine steden en gemeenten hebben nu eenmaal een ongelooflijke drang naar autonomie en willen vooral zoveel mogelijk zelf beslissen in één-op-één verhoudingen met grondeigenaars. Zo zal de bouwshift er nooit komen."

STELLING 2. Te veel stadsbesturen blijven dansen naar de pijpen van projectontwikkelaars

"Te veel lees ik als meer dan één, en dat is er één te veel", zet Filip Canfyn alvast de toon. Ook voor Sven Grooten zijn er nog te veel lokale besturen die niet ingaan tegen bouwplannen van projectontwikkelaars die niet stromen met de bouwshift, net zoals er ook veel besturen zijn die daar wel in slagen. "Lokale besturen moeten vooral hun lokale achterban overtuigen van nieuwe woonvormen of betere manieren van ruimtelijke ordening, ook al zijn die beslissingen bij aanvang niet altijd populair", meent hij.

Tom Coppens wordt niet gelukkig van de uitdrukking 'naar de pijpen dansen van'. "Lokale besturen staan eerder machteloos tegenover het grote aantal bouwaanvragen", vindt hij. "Ze lopen van het ene project naar het andere en hebben weinig tijd om een kader te schepenen waarbinnen verdichtingsprojecten kunnen gerealiseerd worden. Tegelijkertijd merk ik ook dat ze vaak niet gesteund worden door de provincies, die afgekeurde projecten in beroep vaak alsnog vergunnen."

Filip Canfyn
ir.arch., senior
adviseur bij Rebel,
huiscolumnist
architectura.be

Tom Coppens
ir.arch.,
hoogleraar
UAntwerpen

Sven Grooten
algemene
leiding
B-architecten

Datum juni - juli 2021
Bron NAV News, p. 28 - 29
Titel Welke obstakels staan innovatief ruimtegebruik nog in de weg? (2/2)

Bart Hoylaerts
zaakvoerder
a2o-architecten

Pieter-Jan
Lijnen
Departement
Omgeving

Glenn Lyppens
architect-
onderzoeker bij
POLO Labs en
UAntwerpen

Die machteloosheid voelt Marc Schepers soms ook in Hasselt. "Het is niet altijd evident om je beleid op het terrein te realiseren. Veel grondeigenaars die bepaalde grondposities willen valoriseren hebben geen oor naar het beleid dat op die plek de juiste ruimtelijke evenwichten wil realiseren", zegt hij. "Alleen door een professionele omkadering op lokaal niveau en een beleidskader van hogerhand kan je als lokaal bestuur vat krijgen op de gebouwde omgeving in je stad of gemeente." Volgens Dirk Mattheeuws kunnen we projectontwikkelaars niet verwijten dat ze de gemakkelijkste weg kiezen. "Zij opereren nu eenmaal binnen het bestaande kader. De overheden moeten eerst zelf de alternatieven ontwikkelen en nieuwe voorschriften schrijven, zodanig dat projectontwikkelaars niet anders kunnen dan zich inventiever en flexibeler opstellen."

Dialogo lijkt in deze alvast het sleutelwoord en dat is volgens Bart Hoylaerts lange tijd te weinig mogelijk geweest: "Projectontwikkelaars hebben de financiële middelen en kunnen die inzetten om maatschappelijke meerwaarde te creëren. Alles start bij een dialoog, maar daarvoor moeten ook lokale besturen de nodige expertise in huis hebben." Het zogenaamde bouwblokenteam in Antwerpen was een mooi voorbeeld van hoe goede projecten in dialoog met alle stakeholders konden gerealiseerd worden. Dat is deels vervangen door de bouwcode, die het voordeel van de genericiteit heeft, maar te hard vasthangt aan ontspitting binnen het traditionele bouwblok en daardoor ook bepaalde nieuwe collectieve woonvormen minder kans op slagen geeft", meent Glenn Lyppens.

Tim Vekemans vervangt de term 'ontwikkelaars' in de stelling liever door 'grondeigenaars'. "Vandaag zijn we aan het verdichten zonder te verluchten", stelt hij. "Het grote probleem is dat het creëren van extra woonunits in Vlaanderen vandaag onbelast is. En gemeenten hebben geld nodig om te kunnen investeren in het publieke domein."

Net zoals bij Tom Coppens, is deze stelling voor Pieter-Jan Lijnen meer dan een brug te ver. "Projectontwikkelaars zoeken naar meerwaarde en zijn zich ervan bewust dat kwaliteit een steeds belangrijker onderdeel wordt van hun verkoopmodel. Is dat altijd de kwaliteit die wij stedenbouwkundig zien en willen? Zeker niet, en daar moet op gestuurd worden. Er

zijn veel goede voorbeelden van lokale besturen die met projectontwikkelaars in dialoog gaan en tot mooie resultaten komen."

STELLING 3. Gemeenten moeten assertiever zijn met de inzet van stedenbouwkundige lasten om kwaliteit in projecten te realiseren

Het Vlaams Departement Omgeving is vragende partij bij de lokale besturen om de mogelijkheden van de stedenbouwkundige lasten breder in te zetten dan vandaag het geval is. Op die manier kunnen ze op een transparante, democratische wijze een extra inspanning vragen van grondeigenaars in het algemeen belang. Toch lijken de meeste panelleden de stedenbouwkundige last geen geschikt instrument te vinden.

Filip Canfyn: "De stedenbouwkundige last mag niet het enige middel zijn om tegen het karikaturale 'naar de pijpen dansen van' uit de vorige stelling in te gaan. Gemeenten moeten niet assertiever zijn maar inventiever en inclusiever. De stedenbouwkundige last is een slecht instrument. Er zijn betere manieren om kwaliteit in projecten te realiseren, zoals een samenwerkingsovereenkomst."

Die dialoog is ook Tim Vekemans genegen. "Verdichting moet samengaan met verluchting en investeringen in het publiek domein, maar ik ben ervan overtuigd dat dit in overleg kan gebeuren, binnen het kader van een volwassen bestuur met een professionele kwaliteitskamer." "Lokale besturen moeten vanaf dag één hun stedenbouwkundige noden inzichtelijk maken, en die hoeven ze niet zozeer af te dwingen in financiële vorm. Door in dialoog te gaan, kan je meer kwaliteit bekomen", beaamt ook Bart Hoylaerts.

Voor Sven Grooten mag de stedenbouwkundige last niet alleen bij de projectontwikkelaars liggen, maar is hier ook een belangrijke taak weggelegd voor de gemeenschap. "Heel wat gemeenten bezitten eigen gronden, waaruit ze liefst maximale winst halen bij ontwikkeling, maar het is ook aan de lokale overheid om te investeren in openbare ruimte."

Tom Coppens ziet in de eerste plaats het negatieve effect van de stedenbouwkundige lasten, namelijk dat ze de woningprijzen de hoogte in stuwen: "We moeten de lasten verschuiven naar de grondeigenaars in plaats van ze bij de eindgebruikers te leggen. Daarvoor is het instrument vandaag helaas niet geschikt."

STELLING 4. Om innovatief ruimtegebruik tot stand te brengen, ligt een sleutelrol bij gecoro's en kwaliteitskamers

Filip Canfyn kan zich helemaal in deze stelling vinden, maar ze is volgens hem een utopie: "Gecoro's en kwaliteitskamers bieden veel kansen als een soort van denktanks, maar de professionaliteit ervan is in Vlaanderen helaas niet overal uniform." "De eindverantwoordelijkheid voor de bouwshift kan inderdaad niet bij de gecoro's en kwaliteitskamers liggen, maar ze bieden wel veel mogelijkheden", vult Sven Grooten aan. "Zo werken we in Mechelen met stadslabs waarin leden van de kwaliteitskamer in dialoog gaan met de ontwerpers en ontwikkelaars om innovatief ruimtegebruik tot stand te brengen, en een beter stuk stad te maken. Vanuit mijn ervaringen kunnen kwaliteitskamers hierin een belangrijke bijdrage leveren."

Voor Dirk Mattheeuws kan de verantwoordelijkheid niet volledig bij de gecoro's en kwaliteitskamers gelegd worden, maar moeten eerst betere voorschriften ontwikkeld worden op Vlaams niveau, flexibele voorschriften, die architecten de ruimte geven om anders te gaan ontwerpen.

STELLING 5. In afwachting van een goed geregelde bouwshift moeten gemeenten al een bouwpauze inlassen

Een omstreden materie, zo blijkt ook bij onze panelleden. Pieter-Jan Lijnen is hierin alvast heel stellig: "De bouwpauses zoals ze vandaag ingevoerd worden, zijn onwettig. Er zijn wel degelijk goed gelegen locaties waar een ontwikkeling zinvol kan zijn en die nuancering laat een bouwpauze niet toe." Hij verwijst naar de leidraad 'Beleidsmatig gewenste ontwikkelingen' op de website van Departement Omgeving."

 www.omgeving.vlaanderen.be

Ook Marc Schepers ziet geen heil in een bouwpauze. "De oplossing zit niet in het wel of niet bouwen, maar in het juist bouwen, op de juiste plek en op het juiste moment. Met de juiste omkadering kunnen we wel nog kwaliteitsvolle projecten realiseren, die ook nodig zijn om aan de lokale woon- of ruimtebehoefte te voldoen." Onderzoek wijst boven-

dien uit dat lokale bouwpauses niet zozeer zijn ingegeven door de bouwshift, stelt Tom Coppens. "De bouwpauses zijn vooral populair bij gemeenten die de verstedelijkingsdruk van de grootstad willen tegengaan", klinkt het. Tim Vekemans gelooft meer in het gesprek dan in een bouwpauze. "Een pauzeknop mag alleen het laatste reddingsmiddel zijn. We kunnen ook tijd winnen door te praten."

Toch zijn er ook voorstanders van een bouwpauze bij onze panelleden. "In afwachting van een goed geregelde bouwshift" is voor mij de belangrijkste zinsnede in deze stelling", zegt Filip Canfyn. "Een beetje burgerlijke ongehoorzaamheid moet in dat opzicht wel kunnen. Ik vind het niet slecht om even om de handrem op te zetten, met de nadruk op 'even'. Maar alles wat via RUP's, BPAs en dergelijke geregeld is, zou nooit onderdeel mogen zijn van de bouwpauze. De paniek is ontstaan door al die zaken die niet binnen een duidelijke regelgeving vallen."

Ook Glenn Lyppens kan zich in specifieke gevallen wel vinden in een bouwpauze. "In een recente Pano-reportage was te zien hoe Hoogstraten gesteerd wordt door stikstofwolken veroorzaakt door de vele stallen die er bijgebouwd worden, en dat een klaarblijkelijk machteloze burgemeester het antwoord op een duurzame omwenteling schuldig moest blijven. Ik volg de argumentatie van mijn collega's maar als er niets van beleid is, kunnen we toch maar beter even stoppen met bouwen." Voor Sven Grooten zijn bouwpauses een manier om de buitengebieden, waar nog veel greenfields gelegen zijn, te vrijwaren.

De conclusie van dit paneelgesprek is duidelijk: de rol van lokale besturen in het bewerkstelligen van de bouwshift kan nauwelijks onderschat worden. Wel is er nog een lange weg af te leggen in de professionele omkadering op het lokale niveau om de dialoog met grondeigenaars op een zinvolle manier te kunnen aangaan. ♦♦

Redactie: Liesbeth Moens, Palindroom

Dit artikel verschijnt in het kader van het project Ruimtelijk Rendement, in opdracht van het Departement Omgeving van de Vlaamse overheid.

DEPARTEMENT
OMGEVING

Dirk
Mattheeuws
voorzitter
NAV

Marc Schepers
schepen van
Ruimtelijke
Ordening in
Hasselt

Tim Vekemans
zaakvoerder
RE-ST

Auf der Rückseite des langgestreckten Hochschulgebäudes: Der Arbeitsbereich der Ateliers und Werkstätten kann bis auf die breite, zum Nachbarbau führende Terrasse erweitert werden.

Fokus

Text **Uta Winterhager** Fotos **Stijn Bollaert**

Auffällig im Stadtbild des kleinen ostbelgischen Städtchens Hasselt sind eigentlich die vielen Studierenden. Anfang Juli jedoch ist es deutlich ruhiger als sonst, es sind Sommerferien. Auch der Campus Elfde Linie der Hogeschool PXL, der nördlich des Stadtkerns zwischen innerer und äußerer Ringstraße liegt, ist verwaist. Über die Jahrzehnte sind dort zahlreiche Institute und Hochschuleinrichtungen zusammengekommen, aber nicht wirklich zusammengewachsen. Und es scheint so, als sei die Hochschule, die 2013 aus zwei Schulen fusionierte, grade noch dabei, sich großräumlich zu sortieren. Mit dem Neubau der MAD School of Arts auf einem parallel zur Ringstraße verlaufenden Grundstück erhielt der Campus 2020 eine klare Nordkante. Im Vorbeifahren erhascht man durch das dichte Grün der Platanenreihe nur ein vages Bild des langen Rie-

gels. Die warmen Farbtöne des Backsteins, die immer facettenreicher zu werden scheinen, je näher man dem Gebäude kommt, sind hier nicht fremd. Der lokale Baustoff hat das historische Ortsbild geprägt. Doch a2o architecten planten den Neubau der Kunsthochschule keineswegs traditionell, sondern zeitgemäß und zukunftsfähig und erzeugten so eine Ansicht, die auf wunderbare Weise zwischen gestern und morgen oszilliert.

Der Hasselter Sitz von a2o liegt am Albert-Kanal, in einem zum Büro umgebauten historischen Silo und rund 300 Meter Luftlinie entfernt von der Hochschule PXL-MAD. 2015 konnte sich das Architekturbüro in einem international ausgeschriebenen Wettbewerb für den Neubau der Kunstakademie durchsetzen, ein gewisser Heimvorteil beim Ortsverständnis ist nicht auszu-

schließen. Zu entwerfen war ein Ensemble aus drei Gebäuden, einem bestehenden und zwei Neubauten. Realisiert wurden diese in zwei Bauabschnitten, zunächst die Kunsthochschule, dann das zwölfgeschossige Wohnheim für Studierende. Die Flächen dazwischen, früher weiträumige asphaltierte Parkplätze mit einzelnen Bäumen, wurden einladend begrünt und bepflanzt. Dass die beiden Gebäude in Kubatur und Materialität eine große Ähnlichkeit zeigen und über ihre gemeinsame Mitte erschlossen werden, trägt zur Wahrnehmung des Zwischenraumes als Campus bei.

Der Neubau der PXL-MAD ersetzt das 50 Jahre alte, langgestreckte Ateliergebäude „De Lange Gang“ wieder mit einem 100 Meter langen Riegel. Organisiert ist dieser jedoch nicht mehr als Addition von Ateliers an einem Flur, sondern als ein

Die endlose Performance

Bei einem Neubau für die Kunsthochschule der belgischen Stadt Hasselt trifft eine adaptive Betonstruktur auf eine großflächige Ziegelfassade mit dezenten Vorsprüngen, breiter Farbvarianz und Filtermauerwerk.

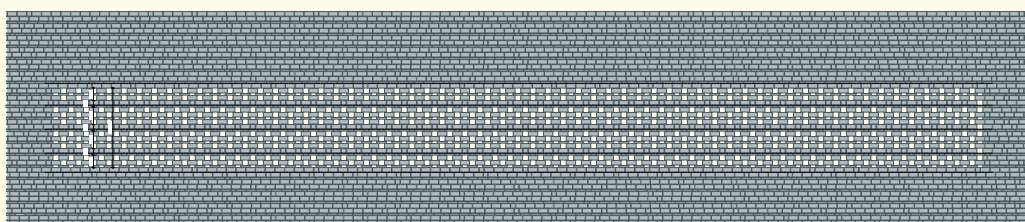

Foto links: Eingangsbereich;
Ansicht: Entwurfsvariante
für die Straßenfassade mit
Filtermauerwerk.
Ansicht im Maßstab 1:150

dreidimensionales, flexibel beispielbares Raumsystem. Gegliedert wird er durch drei offene Treppenanlagen mit Sitzstufen und das große Volumen eines siebengeschossigen Turms, der ein wenig außermittig, quer auf dem Unterbau sitzt. Das Gebäude basiert auf einer industriell anmutenden Ort betonstruktur mit großem Ausbaupotenzial. Es soll sich in einem „andauernden Zustand des Schaffens und der Veränderung“ befinden, schreiben die Architekten, und sehen darin eine Analogie zum künstlerischen Arbeiten: the endless performance. Dem Prinzip folgend können in den beiden Etagen leichte Trennwände dort eingezogen werden, wo der Bedarf besteht.

Die Hülle verrät wenig, aber ihre Textur und Muster versprechen ein lebendiges Inneres.

Aufgrund der bei vielen Prozessen verwendeten Chemikalien war eine aufwendige Haustechnik nötig, die in dem vollklimatisierten Gebäude so geplant wurde, dass sie dem Wandlungsprozess folgen kann. So gliedern beim Besuch Wände aus Holz und Glas die druckgrafischen Werkstätten, die Ateliers für Malerei und Skulptur, für Keramik,

Schmuckdesign und Goldschmiedekunst. Auf der dem Campus zugewandten Seite wurde die Betonstruktur nach außen verlängert, sodass die Ateliers und Werkstätten dort auf die Terrasse und in die Arkade darunter erweitert werden können. Im ersten Obergeschoss, das eine lichte Höhe von rund sechs Metern hat, können zusätzlich Mezzaningeschosse eingezogen werden. Die Ausstellungsflächen sind temporär mit weißen Wänden in kleine Kabinette gegliedert, in den Gebäudeköpfen gibt es Bereiche, die mit geschosshohen Vorhängen manuell zu intimeren Räumen geschlossen werden können. Eine Zäsur in dem großen Gefüge, in dem jeder und jede

Datum 20 augustus 2021
Bron Fokus, p. 44 - 49
Titel Die endlose Performance (4/6)

Die flächige, fensterlose Rückseite des 27 Meter hohen Turms wird von einzelnen, vorspringenden Ziegeln aufgelockert.

Architektur

Entwurf und Ausführung

a2o architecten, Hasselt

Fachplanung

Tragwerksplanung

Establis, Roeselare

Landschaftsplanung

BuroLandschap, Tongeren

Hersteller und Ausführung

Ziegel

Wienerberger - Linaqua Viola

Türen

Reynaers

Fenster

Reynaers

Sonnenschutz

Reynaers, Building Elegance

Trockenbau

Saint Gobain Gyproc

Sanitär

Duravit

Fliesen

Winkelmanns

Aufzüge

Kone

zur gleichen Zeit Kunst schafft und die Schaffensprozesse der anderen miterlebt, bildet die Schnittstelle des Turmes mit dem Riegel, hier befindet sich im ersten Obergeschoss ein großer, auch in der Ansicht durch seine Höhe deutlich herausgehobener Saal mit breiter Fensterfront. Die Nutzung von Tageslicht im Gebäude ist nicht nur ein nachhaltiger Ansatz, sondern auch dem künstlerischen Arbeiten sehr zuträglich, wenn Einfall und Intensität sorgsam kontrolliert werden. Auf dem langen Riegel sitzt deshalb eine an drei Seiten bündige, zur Straßenseite um ein Feld eingerückte Laterne mit einem umlaufenden Oberlichtband.

Von Hellorange über Rost bis Dunkelrot

Kaum etwas gibt die backsteinerne Hülle über die dahinterliegenden Nutzungen preis, aber sie verspricht durch ihre bewegte Textur, ihre Muster und Rhythmen und unterschiedlichen Öffnungsgrade ein lebendiges Inneres. Die handwerklich in einem kohlebefeuernten Rundofen im nahegelegenen Maaseik aus regionalen Rohstoffen hergestellten Ziegel der Vormauerschale (Terca Linaqua Viola) erhalten durch den tradi-

Straßenseite des Hauptriegels mit Fensterband und Filtermauerwerk.
Foto: Uta Winterhager

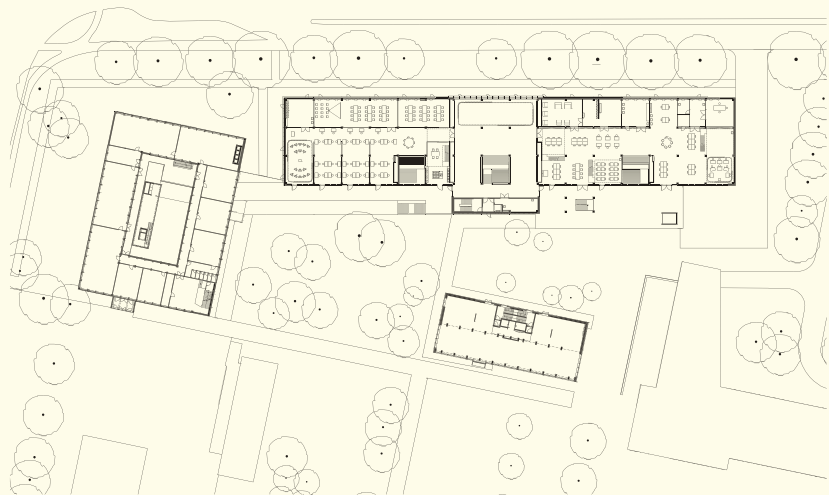

tionellen Brand eine breite Farbvarianz von Hellorange über Rost bis Dunkelrot mit teilweise hellgrauen oder anthrazitfarbenen Schleiern. Die Oberfläche der Steine ist nie glatt, höchste Perfektion ist erreicht, wenn jeder Stein ein Unikat ist. Mit diesem kostbaren Material, rostfarbenen Aluminiumpaneelen und Glas entwickelten a2o ein Fassadensystem mit zahlreichen Spielarten. So wird die Gebäudehülle sämtlichen Anforderungen der Belichtung und Belüftung, der Öffnungen und Anschlüsse ohne gestalterische Brüche gerecht.

Der lange Riegel sitzt auf einem niedrigen Betonsockel. Im Erdgeschoss erzeugt der Wechsel aus geschosshoher Verglasung, mit einer Tür pro Feld im Wechsel mit rostroten Aluminiumpaneelen, einen eignen Rhythmus mit enger Taktung durch die vertikale Gliederung der geschlossenen Felder.

Die Ziegelhaut der zweischaligen Fassade sitzt wie die Fenster und Aluminiumpaneele in der Ebene vor der Betonstruktur. Sie wirkt wie ein straffer Überzug, in den Bereichen ohne Öffnungen wird keine Aussage mehr über die Anzahl oder Höhe der Geschosse gemacht. Verwendet wurden Ziegel im BNF-Format (235 x 115 x 70 mm) und im Schouterden-Format (256 x 90 x 43 mm). Auf der Straßenseite überzieht ein Reliefmauerwerk die geschlossenen Bereiche mit feinen horizontalen Linien. Hier wurden die Ziegel des

Der 100 Meter lange Riegel (das Foto rechts zeigt die Straßenseite) ist Teil eines neu entstandenen Campus aus einem Bestandsgebäude (im Grundriss links)

und einem Hochhausneubau mit Studentenwohnungen. Bilder oben: Foyer und Atelierbereich. Grundriss im Maßstab 1:1500

Die flexible Betonstruktur soll dem Gebäude zu einem Ort der andauernden Veränderung verhelfen.

flacheren Formats als Binder vermauert, sodass die Köpfe etwa zwei Zentimeter aus der Fassade kragen. Die Fensterbänder im 1. Obergeschoss erhalten mit Aluminiumprofilen eine feine vertikale Gliederung. Vor einem Teil der Fensteröffnungen bietet Filtermauerwerk Licht- und Sichtschutz. Um die filigrane Struktur zu sichern, folgen auf zwei bis vier Reihen auf Lücke gesetzter Steine zwei geschlossene Reihen. Dazwischen eingemauert sind horizontale Edelstahlverstärkungen, die an verdeckt dahinterliegenden vertikalen Profilen verankert wurden.

Die dem Campus zuwandte Seite ist die Südseite. Der Turm, in dem sich auch die Räume der IT-Abteilung der Hochschule befinden, ist hier vollseitig geschlossen. Dieser gewaltigen Ziegelfront im wilden Verband aus Läufern und Bindern

wird mit scheinbar zufällig platzierten Vorsprüngen aus jeweils vier quer aufrecht gestellten Schouterden-Steinen das allzu Flächige genommen. Für die Galerieräume und Werkstätten muss das natürliche Licht den individuellen Anforderungen spontan adaptierbar sein, nur so ist die Flexibilität der Räume auch praktikabel.

Vor den großen Glasflächen laufen bewegliche Sonnenschutzelemente aus perforierten Aluminiumplatten in Schienen, die elektronisch vor die geschlossenen Fassadenelemente bewegt werden können. Wer noch mehr Licht braucht, verlegt seinen Arbeitsplatz direkt auf die lange Terrasse. Überall in der PXL-MAD sind Zeugnisse des kreativen Schaffens zu finden: Halbfertiges, Verworfenes und Ausgestelltes. Nicht nur der Estrich in den Werkstätten, auch die Eichenböden der Galerie haben hier und dort Farbe abbekommen. Für Luc Vanmuysen, Gründungspartner von a2o, ist das kein Grund zur Aufregung, die Architektur halte das aus. Auch diese Spuren seien Teil der Wandlungen, die das Gebäude von Tag zu Tag und von Tag zu Nacht erlebt.

DI 31 AUG

14.45-17.00 UUR

'LOODS' STADSTUIN HEERLEN CENTRUM

GRATIS

KRANT OVER ONTGROEI-EN-DE-STA
DEGROWTH DAILY
BINNENSTAD 4 / BUITENSTAD 12 / STADSHATUUR 10 / GEBOUWDE STAD 24
BELEEFDE STAD 33 / STADSCULTUUR 41 / POLITIEKE STAD 47

KRIMP EN DEGROWTH: EEN GOEDE MATCH?
BINNENSTAD 18

NO IS MORE
GEBOUWDE STAD 24

TAKE BACK CONTROL
POLITIEKE STAD 47

LEVEN VAN GENDER
POLITIEKE STAD 40

JIDDERINNE VEULT ZIECH HEI HEEM
BELEEFDE STAD 33

HOROSCOOP HEERLEN
STADSCULTUUR 42

DE KRIMPENDE STAD MOET WEL EEN 'STAD' BLIJVEN
STADSHATUUR 10

WIJ BLOEDAREN KEN: ANDREA CRONE, SONDRAL, HANJA RIGAK, ROSE WITJANS, MARCO BONTJES, FEDERICO SAVINI, JORDEN OUDJESSEL, ZANDER MAGDERAK, ROBERTUS, MICHAEL WITZEL, DE SI, NICOLA WILHELM, MARC MAGDERAK, FRANK CROONEN, ANTON BROSCH, CARA, MARLIN VAN DE WELLEN, PHILIPPE BOUTILL, HOWD LOVING, LIZZE VELTRAMP, LAURA HUSSEN, WANCY BACCHIA, MARC GARC, OTTENDI BILZKA, TWANDE TOLLEN, WILDA HILL, CARLI KEMMEL, HUGO WISSCHING, BARBARA, JOOP DE WITTESEN, CHRISTIAN KESTER, JES REINDEKS, HALPA VAN DER STRAAT, CEE-JAN PEN, JOOP DE KRAKER, CHRISTIAN SCHOLL & MAURICE HERMANS

REDACTIE: MAURICE HERMANS, CHRISTIAN SCHOLL & JOOP DE KRAKER

DEGROWTH DAILY LIVE #1

Symposium over 'degrowth' en de stad (krimp).

Het symposium 'Degrowth Daily Live' staat in het teken van de onlangs verschenen 'Degrowth Daily', een themakrant over de vraag in hoeverre het concept 'degrowth' bruikbaar is voor stedelijke ontwikkeling, met name in ontgroeide steden. Het 'degrowth' gedachtengoed betwist het dominante groeidenken, door het bereiken van een betere kwaliteit van leven en milieu te koppelen aan een vermindering van productie en consumptie.

Aan de hand van uiteenlopende voorbeelden belicht het symposium hoe stadsontwikkeling kan plaatsvinden als

groeit niet langer het ultieme doel is. De inleiding 'Hoe duurzaam is Degrowth?' wordt verzorgd door hoogleraar Sustainability Assessment Joop de Kraker. Stads onderzoeker Maurice Hermans verkent 'degrowth' als positief perspectief voor de ontwikkeling van steden zonder groei. Hoofdgast is Frank Eckhardt, professor sociale stedelijke ontwikkeling aan de Weimar Universiteit (DU). Aan de hand van zijn publicatie Postwachstumsstadt gaat hij in op de vraag hoe steden zich duurzaam en sociaal kunnen ontwikkelen, zonder te streven naar (meer) groei.

Iedere bezoeker ontvangt een gratis Degrowth Daily.

Project i.h.k.v. De Stadmaakweek

80

KU Leuven trekt naar Pachecogebouw in Brussel

ARCHITECTUUR De Odiseehogeschool zou een uitbreiding krijgen door de afbraak van het Meyboomgebouw, maar na protest gaat de met de KU Leuven geassocieerde school naar het Pachecogebouw.

De Raad van Bestuur van de KU Leuven gaf groen licht voor de aankoop van de 'sokkel' of het voetstuk van het dertien verdiepingen tellende Pachecogebouw in Brussel, vandaag eigendom van Belfius Insurance. Hoewel het officieel geen onderdeel is van het originele plan van het naastliggende Rijksadministratief Centrum (1958-1983), heeft het Pachecogebouw (1964-1971) steeds het architecturale aanzien van dit buitenmaatse stedenbouwkundige ontwerp gedeeld. Niet alleen omwille van de ligging, de tijdsperiode en de bijzondere zichtbare betonstructuur, maar bovenal omdat het ontwerp was geïnspireerd op het beschermde Marxgebouw (het huidige ING) door Gordon Bunshaft.

De sokkel van het Pachecogebouw is indien mogelijk opmerkelijker dan het hele Marxgebouw. Het verbindt twee blokken aan de linker- en rechterzijde en de ondergrondse 'passage 44'. Hoewel de stedenbouwkundige ideeën van

Le Corbusier bij de voltooiing van de site danig ter discussie stonden, blijft de publieke ruimte die hier aan de gebruiker, de Brusselaar en de 'passage'ant' kan worden aangeleerd, onbetaalbaar.

Niet alleen architecten kijken uit naar een transformatie met respect voor de architectuurtaal van het 'corporate modernism' van de jaren 60. Ook stedenbouwkundigen verlangen naar de renovatie en ontwikkeling om de toekomstige levendigheid van de wijk te versterken. De KU Leuven en Belfius doen daarvoor beroep op het Belgische architectenteam a2o-WIT, winnaar van de

publieke architectuurwedstrijd georganiseerd door de Brusselse Bouwmeester.

Een groot pluspunt in het voorstel van a2o-WIT is de restauratie en de uitbreiding van de daktuinen van de invloedrijke Belgische landschapsarchitect René Pechère. 'We vinden dit project belangrijk omdat het meewerkt aan een vernieuwende visie over de Pachecolaan die vandaag de binnenstad snijdt van Noord naar Zuid. De site, die opmerkelijk groener zal worden, zal straks meer zijn gericht op voetganger en fietser', aldus Stefaan Evers (a2o).

Dominique Pieters

De site moet ook groener worden. © a2o-WIT

Project
Ursulinenhof

PERSBOEK

2021

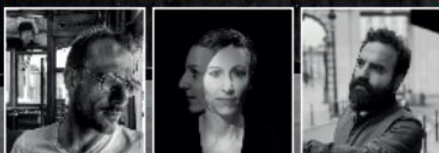
Datum
Bron
Titel

september - oktober - november 2021
Plan Magazine, nr. 13,
Historische ingreep in Hasselt (1/7)

plan

13 MAGAZINE.BE

38 BELGISCHE TOPPROJECTEN

bpost
PB-PP
BELGIË(N) - BELGIQUE

PLAN is een speciale uitgave van Home Sweet Home
september - oktober - november 2021
Afgiftekantoor 2200 Herentals I P006251
Uitgeverij PLN - België/laan 4b - 2200 Herentals

VOORWOORD

Tijd om het onevenwicht te herstellen

De redactie van PLAN 13 heeft de moed om de woningproductie in de breedte te presenteren, met aandacht voor innovatieve woningtypes maar ook voor woningtypes die in de architectuurcultuur uit de gratie zijn gevallen.

Als architecten werken we voor onze opdrachtgevers en vertalen we hun vraag naar een gebouw. Onze beroeps-groep toont een grote creativiteit in het oplossen van deze ruimtelijke vragen. Deze verscheidenheid is bovendien te zien als een getuige van de diversiteit aan huishoudens die nog steeds toeneemt in de huidige samenleving.

Als architecten zijn we daarom niet alleen schatplichtig aan de opdrachtgever maar ook aan de samenleving. Dringende uitdagingen zoals met name de klimaatverandering hebben ook een sterk verband met de bouwsector. Onder het bouwmeesterschap van Leo Van Broeck werd terecht de aandacht gevestigd op het manco van het Vlaamse woonmodel: het ruimteverslindende en verkavelde landschap met grote, individueel gerealiseerde woningen, waar het ver zoeken is naar aanknopingspunten voor collectiviteit, energiebesparing of circulariteit. De huidige Bouwmeester Eric Wieërs nuanceert en legt ook nadruk op de persoonlijke verhalen van de bewoners achter de abstractie. Ook is het opvallend, in internationaal perspectief, dat juist vrijstaande woningen momenteel de vorm zijn waarin met duurzaamheidsambities geëxperimenteerd wordt: circulair bouwen, 3D-printen, tiny housing. Begrijpelijk als het om experimenten gaat waarin zoveel mogelijk parameters worden weggenomen om wetenschappelijk te kunnen evalueren, maar het beeld van duurzaamheid wordt zo weer verknoopt met realisatie van nieuwe, individuele woonprojecten.

Dit is ook een uiting van maatschappelijke onzekerheid over wat duurzaamheid kan betekenen, wat een uitdaging is voor de architect. Onze biotoop is grillig en onvoorspelbaar geworden. Plots worden we geconfronteerd met het isolement van de pandemie waardoor stedelijkheid beklemmend voelt en mensen toch liever buiten de stad wonen; met hittestress in compacte steden die aangepast zijn om juist snel water af te voeren; met het uitdrogen van leem- en kleilagen waarop gefundeerd is; en dan, recent, met extreme regenval en overstroming die ook dorpskernen hard hebben getroffen.

a2o zoekt het antwoord momenteel door inbreiden ipv uitbreiden én in de stad. We bouwen verder op het vertrouwen dat historische nederzettingen zijn ontstaan op plekken waar bodem en klimaat dat toelaten en waar kritische massa is aan cultuur en collectiviteit. Waar verstedelijking heeft geleid tot een onevenwicht, grijpen we graag projecten aan om dit te herstellen. We zien mogelijkheden om dit te doen door bij stadsvernieuwing buiten het programma te kijken naar kansen om het openbare domein ook te verbeteren met een fijnmaziger netwerk en groene ruimtes die helpen om te verkoelen, water te bufferen, en die mentaal contragewicht bieden aan de jachtigheid van het leven. We denken dat het veelvoud aan woonwensen ook door architecturale creativiteit gerijmd kan worden met de stad, de stadsrand of de dorpskern. Daar zoeken we naar een uiting van het maatschappelijk ondernemerschap van de architect.

Stefaan Evers
– a2o

PLAN is een uitgave van

Uitgeverij PLN bv

Belgiëlaan 4B
2200 Herentals
t +32 (0)14 86 10 90
mies@plan-magazine.be
www.plan-magazine.be

Uitgever

Eric Bal

Advertenties

Mies Crols
Kelly Michiels

Fotografie

Nick Cannaerts

Vertaling

Christopher Gelder

Reproductie of overname van teksten of foto's, zelfs gedeeltelijk, uit deze uitgave, is uitdrukkelijk verboden. Behoudens schriftelijke overeenkomst worden geen teksten, tekeningen of foto's, al dan niet gepubliceerd, teruggegeven of teruggezonden. De uitgever heeft de gekregen informatie met zorg geselecteerd en gecontroleerd, doch kan geen aansprakelijkheid aanvaarden voor onverhoopte onjuistheid en/of onvolledigheid van die informatie.

a2o – atelier voor architectuur en omgeving

Historische ingreep in Hasselt

De stad als landschap. Dat is de manier waarop we volgens a2o naar stadsontwikkeling moeten kijken. Groene stippen op een plattegrond krijgen pas extra waarde wanneer die met elkaar verbonden zijn in een netwerk van paden en routes. Het is de rol van overheden, opdrachtgevers en architecten die ontwikkeling van groene buitenruimtes naar een hoger niveau te tillen. Dit idee van fijnmazige steden vormde ook de aanzet voor het ontwerp van het woonproject Ursulinenhof in Hasselt.

Eeuwenlang was het bouwblok aan het Groenplein in Hasselt een gesloten stadsdeel. Daarbij ook het Ursulinenklooster met zijn kloostertuin en een school, het VTI. Die

laatste verhuisde naar een nieuwe locatie aan het station, qua mobiliteit en schoolorganisatie een betere optie dan de binnenstad. En zo kwam in het centrum bij het oude stadhuis een site vrij voor een nieuwe wooninvulling. Voor de verouderde schoolinfrastructuur van het VTI voorzag de stad Hasselt een herbestemming tot een hybride gebouwencomplex met appartementen, assistentiewoningen, commerciële ruimte, een grand café en een ondergrondse parking.

a2o greep de herbestemming aan om dit eeuwenoude gesloten bouwblok te doorbreken. Stefaan Evers: "Door het creëren van een nieuwe binnenstraat verbinden we het Groenplein enerzijds met de tuin van de

Project
Ursulinenhof

PERSBOEK

2021

Datum
Bron
Titel

september - oktober - november 2021
Plan Magazine, nr. 13, p. 6-10
Historische ingreep in Hasselt (4/7)

gouverneurswoning. Anderzijds ontstaat daardoor niet alleen extra groenbeleving door het schakelen van groene buitenruimtes, de Hasselaar geniet ook van extra publieke en semipublieke ruimte. Zo is het Ursulinenklooster bijvoorbeeld volledig vrijgemaakt uit dit woonblok waardoor de kloostertuin van een volledig private naar een semipublieke functie gaat door bij te dragen aan de stedelijke beleving in de binnenstraat. De schakeling van publieke ruimtes was zeker de drager van dit project dat het gevoel van openbare ruimte in de stad wil versterken. Voor ons is dat een meer hedendaagse manier om de openbare ruimte te organiseren."

Behalve het schakelen van publieke (groen) ruimtes, voegt a2o er ook nieuwe aan toe. Zo is er de semipublieke binnentuin van het woonproject die bewoners met elkaar en met passanten in contact laat treden. De binnentuin wil zoveel mogelijk groen aanbieden waarbij ook aandacht gaat naar verticaal groen langs de terrassen die bovendien als

passieve zonwering fungeert. En ook voor het Groenplein zelf, zijn er plannen tot vergroening gemaakt zodat het plein zijn naam alle eer kan aandoen. Verder speelt dit project in op de potentiële connectie tussen het Groenplein en de gouverneurstuin. Er is immers een aanzet gegeven om ter hoogte van de nieuwe binnenstraat een opening te voorzien in de tuinmuur van de gouverneurstuin. Die zou als semipublieke tuin een grote meerwaarde kunnen betekenen voor de directe omwonenden en de stad Hasselt in het algemeen. Ze zou de Hasselaar meer mogelijkheid bieden om verkoeling op te zoeken in tijden van extreme hitte of pandemieën. Een opportuniteit, zeker gezien de tuin nu nauwelijks wordt gebruikt.

Een project van dergelijke omvang in een stadscentrum inpassen, vraagt een passende architectuur. "We kozen voor de poëzie van de hellende daken waardoor het zich mooi inpast. Al volgden we dat niet slaafs. Af en toe werd een nok 90° gedraaid. We hebben

heel wat studies uitgevoerd om een zo monolithisch mogelijk geheel te creëren, onder meer via de materialisatie. Daardoor is het heel leesbaar. Je krijgt als het ware archetypische volumes, een soort van oervorm die doorheen het hele project terugkeert. Om die volumetrie niet te verstoren, kozen we ook voor inpandige terrassen. Met uitzondering van diegene die zich aan de binnentuin bevinden."

Dergelijke architectuur werd ook toegepast op de creatie van een nieuwe kapel bij het klooster. In dit sober volume werd die heel sterk doordreven en werd zelfs het dak uitgevoerd in metselwerk. Een huzarenstuk, maar het heeft zijn effect. De kapel en zeker de muurtjes rondom worden al volop benut door de Hasselaar. Een buurt die voordien vrij afgesloten was, is terug levendig geworden en dat was vooraf één van de betrachtingen van a2o. Ook de nog aanwezige zusters in het klooster leven nu minder geïsoleerd dan voordien in het gesloten bouwblok.

De hoofdtoegang naar de woonentiteiten bevindt zich aan de centrale binnenstraat. Op die manier wordt het levendige karakter van de binnentuin geactiveerd en wordt sociale interactie aangemoedigd. Grand-café, wellnessfaciliteiten en commerciële ruimte worden rechtstreeks ontsloten via de centrale binnenstraat die naadloos aansluit op het Groenplein. Ook de ondergrondse parkeergarage is ontsloten en gemakkelijk te bereiken, zowel voor ingaand als uitgaand verkeer. Dat alles maakt van de site een uitstekende locatie om te wonen. "Er was ook speciale aandacht voor de publieke functies op het gelijkvloers. Grand-café, kinesitherapie, kapsalon, ... zijn weliswaar allemaal functies die gelinkt zijn aan het zorggebeuren, ze hebben anderzijds ook hun plaats in een stadscentrum. Vandaar dat we die in een losstaand volume voorzien hebben en in een andere materialisatie."

Dit volume vormt dankzij het buitenschrijnwerk in geanodiseerd aluminium brass-copper en de metalen gevelbekleding in brass-copper een eyecatcher op de site. Zeker gezien alle andere volumes in een eerder traditioneel materialenpallet zijn voorzien met een blauwpaarse baksteen en bijhorende kleidakpan. Die sobere en tijdloze materialisatie tonen de abstracte volumetrie als een sculptuur. Ook de gebruikte dorpels en klinkers sluiten aan op de bestaande gebouwen. Ursulinenhof heeft zich dus, ondanks een eigen gezicht, perfect weten te integreren in het stadscentrum. En nog belangrijker, het heeft tegelijkertijd de publieke ruimte op een positieve manier beïnvloed, met een serieuze 'groeninjectie'.

Stefaan Evers: "Als we willen dat onze steden leefbaar blijven, moeten we ernaar handelen. Dat betekent inzetten op zoveel mogelijk

groenbeleving en woonkwaliteit en op het schakelen van publieke ruimtes. Vandaar dat wij bij de verschillende diensten zo gehamerd hebben op het belang van die binnenstraat. Die was essentieel voor ons ontwerp en concept. We zijn heel tevreden dat de stadsdiensten en de projectontwikkelaar ons daarin zijn gevolgd. Dankzij deze historische ingreep in dit bouwblok, levert het Ursulinenhof een aanzienlijke bijdrage aan goede stadsontwikkeling. De stedenbouwkundige en openbare ruimte als drager voor dit project, geeft ons nog steeds een goed gevoel omdat het voor ons de meest sterke vorm van duurzaamheid is. We hopen dan ook dat deze opening over 100 jaar nog steeds te zien zal zijn op de plattegrond van de stad Hasselt."

Tekst: Sam Paret
Foto's: Stijn Bollaert

01 OKTOBER 2021

Hasseltse stationsbuurt krijgt opwaardering met b-hive van a2o

ILLUSTRATIE | A2O

Er staat een ambitieus project voor de stationsbuurt in Hasselt in de steigers. Met b-hive wil projectontwikkelaar Mango Projects, in samenspraak met Stad Hasselt, de buurt een tweede jeugd geven en tot de nieuwe 'place to be' uitbouwen. De naam b-hive werd niet zomaar gekozen. De site is als een bijenkorf: een dynamische thuishaven. Duurzame energie, betaalbaar wonen, mobiliteit en een focus op groen vormen de pilaren van dit project. Voor het architecturaal ontwerp werd beroep gedaan om het Hasseltse bureau **a2o**.

Vandaag is de Bampslaan in Hasselt niet meer dan een verbindingsweg tussen het station en het stadscentrum. Maar daar komt binnenkort verandering in: het project b-hive is een eerste schakel in een keten van vernieuwingen waarmee de volledige buurt een nieuwe vibe krijgt. In de nabije toekomst krijgt ook de Bampslaan zelf een nieuwe invulling, waarbij sterk ingezet wordt op vergroening, een hoge verblijfskwaliteit en nieuwe mobiliteit.

"B-hive past hier perfect in. Dankzij dit project kan de Bampslaan ter hoogte van de overgang Stationsplein-Bampslaan ook fors verbreed worden. Dat geeft ruimte om hoogstammige bomen aan te planten. Zo vergroent het straatbeeld en krijgt de toegang tot de stad vanuit het station het elan dat Hasselt verdient", klinkt het bij de projectontwikkelaar.

Betaalbare woonmix met maximale lichtinval

Mango Projects streeft naar een kwalitatieve maar betaalbare woonmix voor gezinnen, starters en studenten die graag alles dichtbij hebben. "Vanuit de hogere etages van het kopgebouw op de hoek van het Stationsplein en de Bampslaan heb je een mooi uitzicht over de hele stad. Omdat een goede mix belangrijk is voor een gezond woonweefsel, voorzien we naast de klassieke een-, twee- en driekamerappartementen ook studio's en enkele studentenkamers. Bijna alle appartementen hebben bovendien een zuidgericht terras, al dan niet overdekt", legt Manu Renard, bestuurder bij Mango Projects, uit.

"De interieurarchitecten van Archideux werkten elk appartement verder uit op maat van de beschikbare ruimte en de noden van de doelgroepen. In deze ontwikkeling vind je ook units met een privétuintje, ontworpen door de gerenommeerde landschapsarchitect Wirtz International. Omdat het om een groot project gaat, vonden we het belangrijk om ook een collectieve groene daktuin te voorzien, boven op de vierde verdieping."

Op het gelijkvloers aan het Stationsplein en de Bampslaan wordt er maximaal ingezet op activiteiten die het lokale weefsel ondersteunen. Zo zal er een Grand Café komen met brasserieallures en eventueel coworkingruimtes of andere hedendaagse werk- of dienstgerelateerde functies.

Ecologisch voorbeeldig en ambitieus

B-hive moet een referentie worden op het vlak van ecologie. “We zetten volop in op hernieuwbare energie. In heel het gebouw kiezen we resoluut voor de meest geavanceerde technieken: geothermische energieopwekking uit grondwater (KWO – koude-warmteopslag), gecombineerd met vloerverwarming, state-of-the-artliften, waarbij energie geregenereerd en in het net gebracht wordt, en zonnepanelen die we slim inzetten om de energiefactuur tot een minimum te herleiden”, aldus architectenbureau a2o. “Hierdoor haalt geen enkele woongelegenheden energie uit fossiele brandstoffen. We gaan voor een futureproof gebouw, dat ook in de toekomst de energiefactuur laag houdt”, voegt Angelo Liburnivan Mango Projects toe.

Er is niet alleen aandacht voor duurzame energie, maar ook voor een modern mobiliteitsplan. “We omarmen een nieuw soort mobiliteit. We investeren in laadpalen, plaatsen voor deelwagens en een aparte lift voor tweewielers en buitenmaatse fietsen. Daarnaast voorzien we een hobbyruimte waar je je eigen fiets kan herstellen.”

Groene buurt

Een nieuw bouwproject lijkt de vergroening van de buurt tegen te spreken, maar dat is niet het geval volgens de ontwikkelaar. “Nu is 100% van de projectgrond nog privaat domein. Als we klaar zijn, zal 55% publiek toegankelijk en groen zijn. We gaan ook van 68% naar 45% bebouwing. We maken werk van nieuwe doorsteken en transformeren samen met Stad Hasselt de Bampslaan tot een echte laan, met bomen en andere groene accenten. Zo creëren we naast ‘de groene boulevard’ een tweede groene verbinding tussen het station en de binnenstad”, vertelt Daphné Janssens van Mango Projects.

Stadsinbreiding

Met b-hive wil Mango Project inzetten op een nieuw soort ontwikkeling: “Dit project werkt in de hoogte en laat daardoor extra ruimte op de grond voor groen. Met deze manier van bouwen kijken we naar de toekomst. We focussen op ‘stadsinbreidingen’, we zorgen voor nieuw leven waar het nodig is en we vermijden het aansnijden van groene gebieden.”

Bron: RCA

Afgeslankt megaproject in Hasseltse stationsbuurt eindelijk vergund

Na enkele jaren van intense machtsstrijd tussen de stad en de provincie is het bouwproject B-Hive in de Hasseltse stationsbuurt goedgekeurd. **En dus kan ontwikkelaar Mango Projects begin november met de afbraakwerken starten.**

B-HIVE HASSELT

Dirk Jacobs

In september 2020 leverde de provincie een bouwvergunning af voor het project met toen nog tachtig appartementen. "Maar dat vonden we te hoog en te weinig rekening houdend met de buurt. Puur uit op snel geldgevoel", aldus schepen Marc Schepers (Rood-Groen+) destijds. Die boodschap kwam binnen bij Mango Projects. Ondanks de vergunning, sleutelde de ontwikkelaar aan het ontwerp. "We willen een project waar iedereen tevreden mee is, ook de stad", zegt Manu Renard van Mango Projects.

Compromis

Het project B-Hive omvat de

zone tussen de Bampsla, de Geraetsstraat en woningen langs de Koningin Astridlaan. "Er was een vergunning, dus veel mogelijkheden waren er niet. Maar we hebben toch een evenwicht kunnen vinden op een aantal domeinen", zegt schepen Marc Schepers. "Zo is er een compromis over het aanwezige groen. Niet alleen het groen op de begane grond is uitgebreid, er is nu ook een collectieve daktuin voor de bewoners bijgekomen."

Daarnaast is er aandacht voor betaalbaar wonen. "Er zijn nu een 20-tal appartementen voorzien van 500 tot 750 euro per maand, inclusief leninglast", zegt Schepers. "Tot slot zijn er stedenbouwkundige aanpassingen gebeurd. Zo zijn in bepaalde blokken de volumes verlaagd en is er veel aandacht voor mobiliteit met onder meer een fietslift en een fietsstalling voor elke flat, en met deelmobiliteit voor auto's."

Ondergrondse parking

"Daarnaast was de snelle sloop van de gebouwen die er vandaag staan een absolute voorwaarde, omwille van de veiligheid en de leefbaarheid in de buurt", zeggen burgemeester Steven Vandeput (N-VA) en schepen Schepers. Manu Renard geeft aan dat die sloop al op 5 november start, vanaf de hoek van de Geraetsstraat. "Er wordt een minderhinderplan opgemaakt omdat we 20.000 kubieke meter grond moeten afvoeren, dat zijn meer dan 1.000 vrachtwagens. Als de put gemaakt is, brengen we wanden van 'soilmixpalen' aan om een watervrije bouwput te creëren. Hierbij wordt de plaatselijke grond gemengd met cement voor een grond dicht scherm. Die pa-

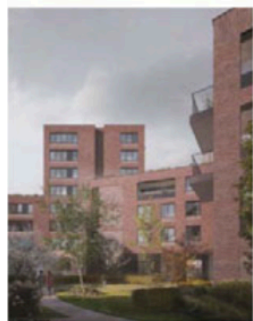

Het hele project telt een 70-tal woonegelegenheden met een mix van één-, twee- en drieslaapkamerflats, studio's en enkele studentenkamers. FOTO A20

len zijn 7 meter lang en worden tot op 16 meter diepte aangebracht. Dat biedt ons later de mogelijkheid om een ondergrondse parking, gespreid over twee verdiepingen, voor 135 wagens te bouwen met laadpalen. En met een ruime fietslift, zodat ook bakfietsen erin kunnen. Ook komt er een hobbyruimte waar bewoners hun fietsen zelf kunnen herstellen."

Ecologie

Architectenbureau a2o dat de plannen tekende, zet ook flink in op hernieuwbare energie. "We gaan voor geothermische energieopwekking uit grondwater, in combinatie met vloerverwarming en state of the art liften die energie genereren. Daarnaast komen er zonnepanelen, zodat geen enkele woonst fossiele brandstoffen nodig heeft. In het hele project komen een 70-tal woonegelegenheden, met een mix van één-, twee- en drieslaapkamerflats, studio's en enkele studentenkamers. Bijna allemaal hebben ze een zuidgericht terras, al dan niet overdekt. Bovendien op de vierde verdieping voorzien we een collectieve groene daktuin met een loungeachtige sfeer. Zo kunnen de bewoners midden in de stad toch genieten van de voordelen van een grondgebonden woning. Langs het Stationsplein en de Bampsla voorzien we plaats voor een grand café en co-workingruimtes."

Het project B-Hive omvat de zone tussen de Bampsla, de Geraetsstraat en woningen langs de Koningin Astridlaan. FOTO A20

"Er wordt een minderhinderplan opgemaakt omdat we 20.000 kubieke meter grond moeten afvoeren, dat zijn meer dan 1.000 vrachtwagens"

Manu Renard
Mango Projects

[Home](#) > Studiedag Ontwerp ruimte voor de fiets: presentaties

Studiedag Ontwerp ruimte voor de fiets

Op donderdag 7 oktober organiseerde Fietsberaad Vlaanderen en Stad & Architectuur i.s.m. de Deense Ambassade de studiedag "Ontwerp ruimte voor de fiets!" Je kan hier de presentaties bekijken voor intern gebruik. Beelden mogen enkel en alleen overgenomen worden mits expliciete toestemming vooraf door de gastspreker in kwestie en/of de fotograaf.

Programma

09U00 0 9U30	ONTHAAL MET KOFFIE WELKOM EN INLEIDEND GESPREK Mohamed Ridouani – Burgemeester van Leuven
10U00	Elke van Os – Moderator KEYNOTE Het belang van het ontwerp in het creëren van een fietsvriendelijke publieke ruimte
10U45 11U00	Helle Søholt – Gehl Architects PAUZE INTRODUCTIE VAN HET ANALYSEKADER
11U10	Wout Baert – Fietsberaad Vlaanderen DRIE VOORBEELDPROJECTEN • Martelarenlaan, Leuven Stefan Bendiks, Artgineering • Fietssnelweg, F1, Zemst Margot De Groote, Regionaal Landschap Kathleen Delbeke, Zemst Joris Van Damme, Provincie Vlaams-Brabant • Sionsite, Lier Bart Hoylaerts, a20
12U30 13U30 13U40	MIDDAGPAUZE WELKOM TERUG INSPIRATIE UIT HET BUITENLAND • Stationsbrug, Odense Thomas Bonde-Hansen, Gottlieb Paludan Architects • Stationsplein- en stalling, Groningen Jeroen Dirckx, KCAP • Dafne Schippersbrug, Utrecht Bart Reuser, Next Architects Rudy Uytenhaak, RU+PA
15U00 15U15	PAUZE PANELGESPREK (be)leefkwaliteit voorop. Herverdelen van de publieke ruimte i.f.v. de fiets. • Wies Callens, Fietzersbond • Laurent Ney, burgerlijk ingenieur architect • Filip Watteeuw, schepen van mobiliteit in Gent • Erik Wieërs, Vlaams Bouwmeester
16U00	UITREIKING PRIJS 'FIETSVRIENDELIJKE INFRASTRUCTUUR'
16U15	Wouter Nilis, Stad & Architectuur SLOTWOORD
16U30	Jan Vermeulen, Fietsberaad Vlaanderen RECEPTIE

"Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever" | architectura.be

VACATURES AGENDA PODCAST

□ / [Nieuws](#) / "Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever"

□ 20 OKTOBER 2021 | LIESBETH VERHULST

"Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever"

Het verhogen van het ruimtelijk rendement moet de norm worden in Vlaanderen. Door kwaliteitsvol te verdichten en functies te verweven, vermijden we dat we bijkomende ruimte innemen. Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wil die bouwshift bewerkstelligen. In het innovatief omgaan met ruimte ligt een grote uitdaging, zowel voor lokale besturen als voor architecten en projectontwikkelaars. Maar welke obstakels vinden we op de weg naar innovatief ruimtegebruik en welke rol kunnen architecten hierin vervullen? We gingen hierover in debat met negen experts ter zake. Hier lees je het tweede deel van dit rondetafelgesprek. ([Deel 1 kan je hier nalezen.](#))

Het [Vlaams Departement Omgeving](#), [NAV](#) en [Redactie bureau Palindroom](#) nodigden negen experts uit voor een boeiend panelgesprek rond innovatief ruimtegebruik. De panelleden debatteerden naar hartenlust op basis van een reeks, soms boude, stellingen. De panelleden zijn: Filip Canfyn (ir.arch., senior advisor bij Rebel, huiscolumnist architectura.be), Tom Coppens (ir.arch., hoogleraar UAntwerpen), Sven Grooten (algemene leiding B-architecten), Bart Hoylaerts (zaakvoerder a2o-architecten), Pieter-Jan Lijnen (Departement Omgeving), Glenn Lyppens (architect-onderzoeker bij POLO Labs en UAntwerpen), Dirk Mattheeuws (voorzitter NAV), Marc Schepers (schepen van Ruimtelijke Ordening in Hasselt) en Tim Vekemans (zaakvoerder RE-ST).

Stelling 1: Logisch dat architecten tegen een bouwshift zijn vermits ze daardoor minder zullen kunnen bouwen

"Dat is de perceptie die leeft bij de publieke opinie, maar de bouwshift betekent allesbehalve minder"

"Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever" | architectura.be

werk voor de architect", zet Dirk Mattheeuws meteen de toon van het debat. "We zullen vooral beter, inventiever en ruimtelijk efficiënter moeten bouwen. Dat is de maatschappelijk rol van de architect, waarin de beroepsverenigingen een belangrijke rol te spelen hebben. We kunnen niet van elke individuele architect verwachten om op de barricade te gaan staan. Vergeet niet dat er ook een commercieel aspect aan ons beroep is verbonden. We moeten samen als beroepsgroep aan de kar trekken."

De architecten rond de tafel erkennen dat er op vlak van efficiënt ruimtegebruik ook voor hen als beroepsgroep nog veel werk aan de winkel is. Tim Vekemans: "We kunnen niet ontkennen dat ons architectenberoep getuigt van een fervente bouwlust. De bekende architectuurcriticus Geert Bekaert poneerde niet voor niets dat wij als architecten bouwen 'om den brode'. Daarbij laten architecten zich al te vaak vangen in het goed proberen te beantwoorden van fout gestelde vragen. Het is hoog tijd dat we als beroepsgroep uit die bouwmodus komen."

Ook Sven Grooten ziet collega-architecten vaker dan hem lief is uitpakken met vrijstaande woningen in buitengebieden. "Als je deze stelling anders zou formuleren – namelijk dat het 'logisch is dat artsen tegen vaccins zijn vermits ze daardoor minder patiënten kunnen behandelen' – zou iedereen heel verontwaardigd zijn. De bouwshift moet er ook bij de architecten komen, want een kleine groep zegt heel hard met de uitgangspunten van de bouwshift akkoord te zijn maar de meerderheid bouwt verder mee aan de nevelstad."

Pieter-Jan Lijnen is optimistisch en ziet dat zowel architecten, aannemers als projectontwikkelaars meer en meer mee zijn in het verhaal van de bouwshift: "Verder vraagt het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen om de inname van open ruimte te vertragen. Dat betekent dat er af en toe op een zeer goede locatie nog wel iets mogelijk is. Laten we een architect die een vrijstaande woning bouwt dan ook niet meteen verketteren."

Volgens Bart Hoylaerts is precies die verkavelingsarchitect een uitstervend ras. Ook hij is ervan overtuigd dat de bouwshift allerminst tot gevolg heeft dat er minder gebouwd zal worden. "Het is vooral zaak om inventiever te gaan bouwen, en verder te bouwen op wat we vandaag al gecreëerd hebben, en niet telkens de vrije kavel opnieuw aan te snijden."

Filip Canfyn brengt de panelleden graag met beide voeten op de (bouw)grond. "Het juiste bouwen – of net niet bouwen – op de juiste plaats is vandaag geen realiteit. We moeten daar eerlijk in zijn en beseffen dat veel architecten het principe van 'walk your talk' niet hanteren."

Dat laatste ziet Glenn Lyppens ook bevestigd in de praktijk: "Ik ben de laatste maanden vaak gaan wandelen in de Kempen en het aantal nieuwbouw verkavelingswoningen is daar niet te tellen. Er zijn veel zelfbouwers actief, en veel architecten verdienen goed hun kost door louter bouwaanvraag-bandwerk uit te voeren. De verkavelingsarchitect heeft dus nog steeds voldoende en gemakkelijk verdiend werk. Zolang dat zo blijft, kunnen we niet verwachten dat hij/zij zichzelf vanuit ethische en ecologische beweegredenen een korset aandoet."

Stelling 2: architecten durven nog te weinig opdrachten weigeren die indruisen tegen verantwoord ruimtegebruik

Voor Dirk Mattheeuws mogen we de verantwoordelijkheid voor verantwoord ruimtegebruik niet bij de individuele architect leggen: "Als ik als architect een opdracht weiger, staan er bij wijze van spreken tien anderen in de rij om ze over te nemen. Het is aan de overheid om in deze kordaat te handelen",

"Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever" | architectura.be

stelt hij.

Volgens Tom Coppens hebben architecten hierin zeker een verantwoordelijkheid, maar mogen we deze niet overschatten. "Een architect staat tenslotte nog altijd in een economische relatie met zijn opdrachtgever", zegt hij. "Daarbij is het antwoord op de vraag naar wat efficiënt ruimtegebruik is niet altijd zo eenduidig. Kijk naar de recente evolutie om overal bijkantoren in onze tuinen op te trekken. Is dat verantwoord of niet? Dat is moeilijk te bepalen als je als architect gefocust met die ene opdracht bezig bent. Die vraagstelling vergt enige afstandelijke kritische reflectie, waarvoor architecten in de praktijk niet altijd de tijd hebben."

Nochtans schuilt in die kritische reflectie voor Tim Vekemans de oplossing: "bOb Van Reeth, de eerste Vlaams Bouwmeester, stelde dat wij als architecten de noodzaak van een opdracht moeten kennen, en precies daar wringt het schoentje. Het is onze taak om een nieuw project eerst grondig onder de loep te nemen en de noodzaak ervan te proberen ontdekken. Als die er niet is, moeten we de opdracht weigeren. Beroepsverenigingen hebben de taak om ons die kritische houding bij te brengen, die ons ook in de architectuuropleidingen te weinig wordt aangeleerd."

Toch ziet Pieter-Jan Lijnen bij jonge ontwerp bureaus steeds meer stemmen opkomen om greenfieldontwikkelingen te weigeren, maar daarvan merkt Marc Schepers weinig in de praktijk. "Ik ervaar op het terrein dat architecten zich te weinig de vraag naar de noodzaak van een project stellen, tenzij de noodzaak er een is van het eigen bedrijf draaiende te houden." Die twee aspecten zijn volgens de Hasseltse schepen nochtans perfect verenigbaar: "Er is een enorme noodzaak aan betaalbare woonkwaliteit en architecten kunnen daar een creatief en kwalitatief antwoord op bieden met nieuwe woonvormen e.a.. De verbreding van de markt wordt te weinig gezocht door architecten en daarin zou ik hen graag uitdagen."

Ook volgens Sven Grooten hoeven architecten niet te vrezen dat hun markt zal verdwijnen door de bouwshift. "Op het moment dat we bij B-architecten selectief zijn geworden en enkel nog maar opdrachten aanvaarden die tot duurzame oplossingen leiden, hebben we net meer en betere opdrachten gekregen. Als ontwerper krijg je zo een veel duidelijker profiel dat bepaalde bouwheren en administraties net aantrekt. Er zit een economische logica in het feit dat selectiever zijn tot meer opdrachten leidt. Het zou goed zijn mochten de verschillende beroepsfederaties deze visie durven uit te dragen en actief te promoten."

"Architect was vroeger een vrij beroep. Men moet in alle vrijheid kunnen kiezen en geen uitvluchten meer zoeken. Anders blijft alleen de middenstander over", stelt Filip Canfyn de zaken op scherp. Hij ziet in de bouwshift tevens een rol weggelegd voor een nieuwe architectuurjournalistiek, die verder gaat dan de mooie plaatjes en elk architectuurobject kritisch evalueert met het oog op onder meer efficiënt ruimtegebruik. "Architecten dromen er nog altijd van om gepubliceerd te worden. Als de architectuurbladen en weekendbijlagen van deze wereld die kritische evaluatie zouden maken, zouden we daar automatisch de gevolgen van zien in de praktijk."

Het leidt Tim Vekemans ertoe om opnieuw te hameren op de maatschappelijke rol van de architect: "Als architecten is het niet alleen onze taak om opdrachten aan te nemen of te weigeren, maar ze ook te maken. Dé grote behoefte in onze maatschappij is betaalbaar wonen en het zal aan ons architecten zijn om daar de oplossingen voor te vinden."

Stelling 3: Bij ontwerp wedstrijden moet men punten toekennen voor efficiënt ruimtegebruik. Hoe

"Niet minder bouwen, maar wel beter en inventiever" | architectura.be

minder m2 om het programma te realiseren, hoe meer punten.

Geen goed idee volgens de panelleden. Ze zijn het er roerend over eens dat niet de vierkante meters efficiënt ruimtegebruik bepalen. Dat uit zich eerder in het slim en herbruikbaar ontwerpen van structuren. "We mogen geen gebouwen meer maken met een monotone functie die geen enkel ander gebruik in de toekomst toelaten", zegt Bart Hoylaerts. Daar is Tom Coppens het volmondig mee eens: "We zouden net meer punten kunnen gaan toekennen voor flexibiliteit. Gebouwen moeten in de eerste plaats toekomstbestendig zijn. Dat is veel belangrijker dan te gaan beknibbelen op het aantal vierkante meters. Daarmee creëer je trouwens het tegenovergestelde effect: de veranderbaarheid in de toekomst van een gebouw opgedeeld in vele kleine woonunits is veel beperkter."

Volgens Glenn Lyppens is flexibiliteit via intelligente casco's en scenarioplanning zeker interessant in theorie, maar is het ook opletten geblazen. "Zo loert het gevaar dat te flexibele en te generieke gebouwen eigenlijk nooit écht gepast zijn om bepaalde programma's te huisvesten, net omwille van hun vrijblijvendheid op alle vlakken", zegt hij. "Flexibiliteit is bovendien investeren in de tijd, wat niet altijd evident is binnen de huidige vormen van projectontwikkeling, waarbij vooral economisch rendement op korte termijn zwaar doorweegt."

Tim Vekemans is er alvast van overtuigd dat we ons niet mogen verliezen in getallen. "Efficiënt ruimtegebruik gaat niet alleen over oppervlaktes maar ook over de factor tijd. Schoolgebouwen kunnen bijvoorbeeld na de schooluren veel beter benut worden. Laat vooral de kwaliteit en niet de kwantiteit leidend zijn. Het is onze taak als architect om voor een programma van eisen, waaruit een duidelijke noodzaak blijkt, binnen het budget, tot het best mogelijke antwoord te komen."

Nog veel werk aan de winkel, kunnen we concluderen, al zijn veel architecten zich terdege bewust van de noodzaak van verantwoord ruimtegebruik. Het is een kwestie van de bouwlust in zekere zin te laten varen, en elke nieuwe opdracht kritisch tegen het licht te houden.

STUUR NAAR EEN VRIEND(IN)

GERELATEERDE DOSSIERS

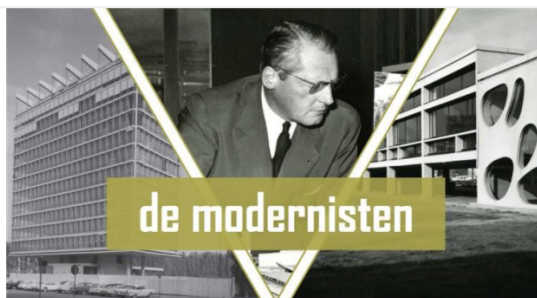
[Ruimtelijk rendement](#)

GERELATEERDE ARTIKELS

- Weg te werken obstakels voor innovatief ruimtegebruik: de rol van lokale besturen
- 'Denk- en cijferwerk is klaar: nu moet Vlaamse regering bouwshift waarmaken'

🕒 21 OKTOBER 2021 | ARCHITECTURA.BE

Vanavond op ARCHITECT@WORK: seminarie 'In de bres voor ons modernistisch erfgoed'

archi
tectura.be

"Alle erfgoed is per definitie bedreigd. Het experimentele karakter van het modernistisch erfgoed in het bijzonder maakt dat het ontzettend fragiel is", zegt Tom Verhofstadt van [urban.brussels](#), een van de sprekers tijdens het seminarie op [ARCHITECT@WORK](#) waarmee [Redactie bureau Palindroom](#) en [architectura.be](#) een lans breken voor ons modernistisch erfgoed. De jongste jaren en decennia hebben heel wat mooie voorbeelden van ons modernistisch erfgoed plaats moeten maken voor nieuwe bouwprojecten. En dan zijn er nog heel wat andere modernistische gebouwen waarvoor ook de sloophamer dreigt. We gaan hierover in debat met enkele boeiende sprekers vandaag, donderdag 21 oktober.

"Alle bouwkundig erfgoed – maar vooral het modernistisch erfgoed gezien het jonge of zelfs jeugdige karakter ervan – staat onder druk", klinkt het bij Tom Verhofstadt. "De inzet is vooral energie-efficiëntie en een strikte normering op het vlak van levenskwaliteit en -comfort dat leidt tot het inpakken van gebouwen of ze zelfs helemaal te vervangen. Om dit op een juiste manier te implementeren in jong erfgoed is maatwerk vereist, en hiervoor is voldoende kennis nodig."

Die kennis tracht Verhofstadt mee uit te bouwen via de Directie Cultureel Erfgoed binnen [urban.brussels](#), die de laatste jaren sterk inzet op modernistische architectuur in de breedste betekenis. "Zo werken we binnen de DCE aan de opmaak van een inventaris van het bouwkundig erfgoed van 1939 tot 1999 om deze te implementeren in de databank van de bestaande erfgoedinventaris. Mogelijk kunnen hieruit ook voorstellen tot bewaring volgen. Verder investeren we ook in academisch onderzoek via het INNOVIRIS-programma", aldus Tom Verhofstadt.

Wat er moet gebeuren om meer respect te genereren voor ons modernistisch erfgoed, is voor Verhofstadt duidelijk: "Kennen, herkennen en erkennen door middel van een gedegen identificatie van dit gebouwenbestand, ze juist benoemen en deze gebouwen vooral positief benaderen en dit als uitgangspunt te gebruiken. Vaak wordt er teveel de aandacht op gevestigd wat de tekortkomingen zijn van dergelijke gebouwen."

Seminarie

Smaakt dit naar meer? Kom dan zeker naar het seminarie dat [Redactie bureau Palindroom](#) en architectura.be hierrond organiseren op donderdag 21 oktober van 18 tot 19 uur op ARCHITECT@WORK. Klik [hier](#) voor meer info.

Waarom is het een must om even omzichtig om te gaan met ons recent erfgoed als met het eeuwenoude erfgoed? Hoe bepaal je wat wel en niet mag afgebroken worden? En is het haalbaar om modernistische gebouwen te laten beantwoorden aan hedendaagse energie-eisen?

Architectura.be legt deze vragen voor aan Luc Vanmuysen ([a2o architecten](#)), zijn dochter Elvira Vanmuysen ([Scale collective](#)), Tom Verhofstadt ([Urban.Brussels](#)) en Brecht Van Duppen ([Docomomo](#)). Rik Neven, zaakvoerder van Palindroom, is moderator van dienst.

🕒 28 OKTOBER 2021 | ARCHITECTURA.BE

Hasseltse architect Louis Ghysebrechts overleden

Het Administratief Centrum in Hasselt, ontworpen door Louis Ghysebrechts.

ILLUSTRATIE | WILLEM VERHAEG

Deze week bereikte onze redactie het droevige nieuws dat de Limburgse architect Louis Ghysebrechts is overleden. Ghysebrechts heeft onder meer het Administratief Centrum en de Grenslandhallen in Hasselt ontworpen. Kleinzoon Jakob Ghijsebrechts en diens collega bij **a2o-architecten** Cente Van Hout lanceerden eerder dit jaar een oproep op architectura.be om het met sloop bedreigde Administratief Centrum - als schaars voorbeeld van het Hasselts brutalisme - te bewaren. Het stadsbestuur van Hasselt besliste om de site van het Administratief Centrum een nieuwe functie te geven als cultuurhuis en kunstenwerkplaats, waarbij het gebouw van Ghysebrechts een herbestemming kan krijgen.

Het AC aan het Groenplein in Hasselt kwam twee jaar geleden leeg te staan na de verhuis van de stadsdiensten naar het nieuwe stadskantoor. Toen al riep de architectuurwereld het Hasseltse stadsbestuur op om het modernistische gebouw niet te slopen. Aanleiding voor de hernieuwde oproep van Ghijsebrechts en Van Hout was een artikel in **Het Belang van Limburg** dat meldde dat de Stad Hasselt een subsidieaanvraag had ingediend bij het Fonds voor Culturele Infrastructuur van de Vlaamse Gemeenschap voor de bouw van een nieuw cultuurhuis en kunstenwerkplaats op de site. De keuze om het gebouw al dan niet te slopen of te herbestemmen, wordt daarbij bij het uiteindelijke bouwteam gelegd.

Het Administratief Centrum van Ghysebrechts behoort tot het belangrijkste Brutalistische erfgoed in Vlaanderen, een culturele stroming die floreerde in de jaren 60. Het AC werd opgenomen in de Atlas of Brutalist Architecture van de prestigieuze uitgeverij Phaidon, als één van negen vermeldenswaardige brutalistische gebouwen in België. Ook de Belgische afdeling van **DOCOMOMO** (DOcumentation and COnservation of buildings, sites and neighbourhoods of the MOdern MOvement), voorgezeten door Marc Dubois, heeft het AC opgenomen in een lijst met bedreigde modernistische gebouwen, maar beschouwt het nu als gered.

"Het waarderen van dit stukje architectuurgeschiedenis is een vorm van 'respect' voor jong erfgoed. Het is een vorm van culturele duurzaamheid. Voor al wie graag het label van duurzaamheid uitdraagt moet dit een evidentie zijn", klonk het bij de jonge architecten. Het integrale opiniestuk van Jakob Ghijsebrechts en Cente Van Hout kan je [hier](#) lezen.

🕒 02 NOVEMBER 2021 | STEF PENNEMANS

Seminarie in de bres voor modernistisch erfgoed : “De historische afstand bij modernistisch erfgoed is vaak niet ver genoeg om de intrinsieke waarde ervan te kunnen waarderen”

Rik Neven (Zaakvoerder Palindroom), Tom Verhofstadt (Urban.brussels), Brecht Van Duppen (Docomomo), Elvira Vanmuysen (Scale), Luc Vanmuysen (a2o-architecten).

ILLUSTRATIE | ARCHITECT@WORK

Ons modernistisch erfgoed is bedreigd. De jongste jaren ruimde heel wat modernistisch erfgoed plaats voor nieuwe bouwprojecten. Voor heel wat andere gebouwen dreigt ook de sloophamer. Om dat te voorkomen springen redactie bureau Palindroom en architectura.be, samen met enkele experts, in de bres voor ons modernistisch erfgoed. Inventariseren, verspreiden en behouden of renoveren is de boodschap. Dit debat was te aanschouwen tijdens het seminarie op **ARCHITECT@WORK**.

Niet al ons modernistisch erfgoed wordt ondergewaardeerd. Al geldt dat vaak enkel voor iconische gebouwen. De waarde van instandhouding wordt onderschat. “Het is de uitdaging om niet-vanzelfsprekend potentieel erfgoed te kunnen redden”, zegt Tom Verhofstadt, coördinator bij **urban.brussels**. Zij inventariseren het Brussels architecturaal erfgoed. “We moeten het nodige belang hechten aan de opwaardering van de grote middelmaat, want die heeft potentieel in gebruik.”

Verspreid kennis over recent erfgoed

De verwaarlozing van het erfgoed komt volgens Verhofstadt vaak door een gebrek aan kennis. Om de kennis over gebouwen te verhogen inventariseert hij met Urban.Brussels gebouwen. “Wij inventariseren gebouwen niet als gebouw, maar we benaderen ze in een ruimere context. Zowel op stedenbouwkundig als op landschappelijk niveau zodat de volledige sociale dimensie aan het licht komt. Dat vergroot de waarde van een gebouw.”

Nadat het patrimonium is geïnventariseerd, moet die kennis ook verspreid worden. Frisse projecten zoals het collectief **Scale** van Elvira Vanmuysen en drie mede-architectuurstudenten, draagt hier een grote steen aan bij. Scale komt op voor ons patrimonium en organiseerde een tentoonstelling omtrent het modernistisch erfgoed in

Hasselt. "Er moet meer aandacht besteed worden aan het recent erfgoed en de kwaliteiten ervan moeten getoond worden, net zoals we dat doen bij eeuwenoud erfgoed. Niet alleen naar architecten toe, maar ook naar besturen en burgers", vertelt Vanmuysen.

Lelijke perceptie

Modernisme is een fragiele stroming omwille van het experimentele karakter. Volgens Verhofstadt toont het bepaalde gebreken waardoor het snel verouderd lijkt. "De historische afstand bij modernistisch erfgoed is vaak niet ver genoeg om de intrinsieke waarde ervan te kunnen waarderen." Daarom moet er een mentaliteitswijziging komen. "Als mensen lelijk kijken naar de dingen is het moeilijk om die visie te veranderen. Wij hebben daarin een belangrijke pedagogische verantwoordelijkheid. Want wel of niet afbreken, is afhankelijk van emoties", stelt Luc Vanmuysen van [a2o-architecten](#).

Renovaties

Eén van de moeilijkheden bij het in stand houden van het modernistisch erfgoed is om het gebouw te laten voldoen aan de normen van vandaag. Dit gebruikt men daarom vaak als excuus om gebouwen niet meer te renoveren, maar af te breken. "Ik vind dat een drogreden om te voorkomen dat men niet voor verrassingen komt te staan", zegt Brecht Van Duppen van [Docomomo](#), een internationale organisatie die zich bezighoudt met het documenteren en het behoud van het patrimonium. "Als de gebouwen niet populair zijn, wil men vaak ook niet beginnen met renoveren. Indien dat wel het geval is verandert de zaak. Vandaar dat de verspreiding van informatie zo belangrijk is."

Van Duppen waarschuwt wel dat we alert moeten blijven voor het kapot renoveren van gebouwen. "Je mag niet te ver gaan in renovaties. Niet elk erfgoed vraagt erom om fel vernieuwd te worden. Als de patine en schil weg zijn, blijft er niets meer over van de authenticiteit van het gebouw."

Datum 27 november 2021 - 17 april 2022
Bron Tentoonstellingsbrochure
Titel 40 jaar wedstrijdcultuur, Coming of Age, Vlaams administratief Centrum (1/1)

← Robbrecht en Daem architecten, Presentatietekening Concertgebouw Brugge, 1998. Collectie: Robbrecht en Daem architecten

Vlaams Administratief Centrum Hasselt

Halverwege de jaren negentig beslist Vlaams minister Wivina Demeester om de buitendiensten van de Vlaamse administratie samen te brengen in vijf Vlaamse administratieve centra (VAC). Elke provinciehoofdstad krijgt een VAC in de onmiddellijke omgeving van een groot station. Het Vlaams Administratief Centrum in Hasselt bijt de spits af.

Eerst wordt een wedstrijd voor bouwpromotoren uitgeschreven. Minister Sauwens besluit het resultaat naast zich neer te leggen en een openbare architectuurwedstrijd te organiseren. Die zou symbool staan voor het groeiende bewustzijn van de voorbeeldrol die een publieke opdrachtgever moet vervullen. Het Belgische parlement heeft net over de wetgeving van de Europese Raad betreffende de overheidsopdrachten (18 juni 1992) gestemd. Er zijn nog geen uitvoeringsbesluiten wanneer Sauwens zijn beslissing neemt, maar de eerste minister heeft wel in een omzendbrief (8 juni 1993) de toepassing van de Europese richtlijn aanbevolen.

Met de openbare architectuurwedstrijd wil de Vlaamse overheid 'herkenbaar aanwezig' zijn. Zo luidt ook de titel van de beleidsbrief van Demeester in 1998. In dezelfde beleidsbrief werkt ze de aanstelling van een Vlaamse bouwmeester uit, die in de toekomst moet waken over de architectuurkwaliteit van de gebouwen van de Vlaamse overheid en zo moet bijdragen aan de 'herkenbare aanwezigheid'. Met de organisatie van de architectuurwedstrijd voor het VAC Hasselt doet de Vlaamse overheid ervaring op als opdrachtgever. De wedstrijd is een proeftuin voor de latere Open Oproep.

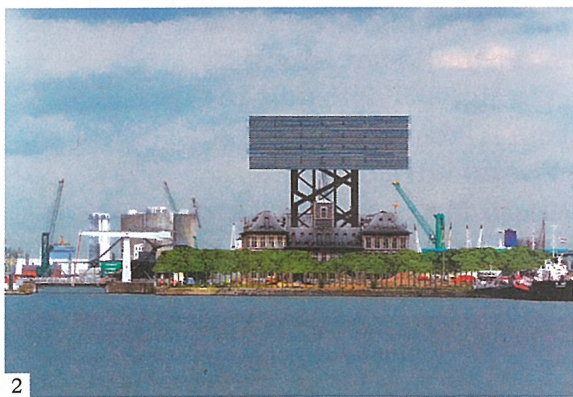
Naam	Studieopdracht voor het ontwerp van een Vlaams Administratief Centrum (VAC) Hasselt
Locatie	Hasselt
Datum	1996-1997
Statuut	gerealiseerd, uitvoering 2000-2005
Opdrachtgever	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Algemene Zaken en Financiën
Soort wedstrijd	Wedstrijd in twee fasen: - Eerste fase: Algemene oproep tot kandidaatstelling en selectie van minimum 5 en maximaal 20 ontwerpteams voor de tweede fase. Er werden 47 kandidaatstellingen ingediend. - Tweede fase: Architectuurwedstrijd (prijsvraag voor ontwerpen) tussen de geselecteerde kandidaten. Via het Europees Publicatieblad, het Bulletin der Aanbestedingen en de vakpers werden architecten- en studiebureaus uitgenodigd om aan de wedstrijd deel te nemen.
Winnaar	architectenwerkgroep AWG bOb Van Reeth architecten, architectenbureau Jos Berben, architectenatelier L. Vanmuysen en I. Mees, ingenieursbureau BEG en ingenieursbureau Technum NV
Aantal deelnemers	- Eerste fase: 47 - Tweede fase: 9
Jury	Wivina Demeester, Wilfried Terryn, H.D. de Haan, Alfons Hoppenbrouwers, Jean Vandeputte, Achiel Santermans, André Verkeyn, Koen Van Synghel, Martine De Maeseneer, Hilde Daem, Barbara Van Der Wee, Katrien Vandermarliere, Eduard Van Steenberghe, Bart Casier, Geert Bekaert (verontschuldigd), Bernard Vauterin (waarnemend). De jury telt ten minste acht leden die niet tot het opdrachtgevend bestuur behoren, ten minste vijf leden hebben het diploma van architect en ten minste vijf leden hebben het diploma van ingenieur. De minister is voorzitter van de eerste ronde van de jury. Hiertegen komt een klacht. In de tweede ronde van de jury is de minister geen voorzitter meer.

→ architectenwerkgroep AWG bOb Van Reeth architecten, architectenbureau Berben, architectenatelier L. Vanmuysen en I. Mees, Perspectieftekening door Luc Vanmuysen, 1997. Collectie: a2o architecten

1

2

3

4

5

Open Call 1516 for the Port Authority Headquarters in Antwerp.
All five final proposals from the competition:

- 1 Zaha Hadid Architects
- 2 xdgá Xaveer De Geyter Architects
- 3 a2o architecten, Atelier Kempe Thill, Bureau d'Études Greisch, and Marcq & Roba
- 4 Vier Arquitectos
- 5 Rapp+Rapp

ERFGOED

De kapel uitgekleeed

Kapellen vinden steeds vaker een nieuwe bestemming. Drastisch renoveren is daarbij geen must. Zo werd de Drongenhofkapel in Gent, met de signatuur van Berlinde De Bruyckere, gestript tot haar naakte essentie.

Geert Van der Speeten

Donderdag 18 november 2021 om 3.25 uur

<p>De sculptuur van Berlinde De Bruyckere in de Drongenhofkapel: ‘Een universele locatie, als een tempel voor de kunsten.’ Mirjam Devriendt</p>

De sculptuur van Berlinde De Bruyckere in de Drongenhofkapel: ‘Een universele locatie, als een tempel voor de kunsten.’ © Mirjam Devriendt

Huiskapellen, slotkapellen, veldkapellen, bedehuisjes voor devoties: langs Vlaamse wegen vind je ze in alle maten en soorten. Net als parochiekerken vervellen de meest monumentale onder deze gebouwen steeds vaker van hun oorspronkelijke functie. Kapellen van katholieke scholen werden ontmanteld tot opslagplaatsen, sportzalen of studieruimtes. Van voormalige ziekenhuizen werden de kapellen getransformeerd tot concertzalen of galleries. Kloosters zagen hun congregaties uitdunnen en vertrekken, waarna het patrimonium verkaveld en verkocht raakte. Met inbegrip van de kloosterkapel.

De Standaard Meest recent Corona Binnenland Buitenland Opinie Economie Cultuur Sport Meer ▼

Bij kerken liggen herbestemmingen gevoelig. Voor kloosterkapellen is dat minder een issue, zegt Dimitri Stevens, adviseur religieus erfgoed bij Parcum. 'Een klooster dat verlaten wordt, geeft zelden een spirituele erfenis door. De band met een gemeenschap of dorp is lossier, minder beeldbepalend. Ook de eigendomsstructuur is niet dezelfde als bij kerken: het beheer is in handen van een vzw.'

In enkele gevallen zie je ordes richtlijnen meegeven. Stevens: 'Zo willen de Broeders van Liefde en de Broeders van de Christelijke Scholen dat kapellen in het teken blijven van onderwijs of zorg. In het algemeen wordt gezocht naar nieuwe functies die passen bij de geest van het gebouw.'

Opnamestudio

Dat kan sterk uiteenlopen. Het spectaculairst is de inplanting van horeca. Het voormalige Elzenveld in Antwerpen opent binnenkort als luxehotel en seminarieruimte, met een kapel die trouwlustigen aantrekt. De Baudelokapel in Gent werd in 2019 getransformeerd tot foodmarkt en daarna tot eventlocatie. Mechelen heeft zijn Taste-M, een 'smaakbelevingscentrum' dat in de kapel ook recepties organiseert.

Culturele herbestemmingen staan met stip op één. Kapellen doen dienst als concertzaal, expositieruimte of zelfs als museaal erfgoedcentrum, zoals in het Ursulinenklooster in Bergen dat nu Artotheek heet. Voor culturele functies kwamen ook minder traditionele voorstellen uit de bus. In Leuven huist een circusschool in een modernistische kloostervleugel. De Wezekapel in Ardooie is al een tijd een opnamestudio. En na twaalf jaar leegstand werd de kloosterkapel in Machelen-aan-de-Leie verkocht aan een productiehuis.

Van het Clarissenklooster in Hasselt, nu een woonzorgcentrum, werd ook de kapel in een nieuw kleedje gestoken. Ze vormt het decor voor stille activiteiten. Kunstenaar Nick Ervinck nam het plafond onder handen met een webvormig digitaal ontwerp. De beschildering doet denken aan tegelwerk in Delfts blauw. Het bezorgde het Clarenhof al de eretitel 'Sixtijnse kapel aan de Demer'.

Sterrenhemel

Ook in Gent, aan de rand van het Patershol, werd een ontwijde gebedsruimte het toneel voor een opvallende artistieke ingreep. De Drongenhofkapel maakt deel uit van het stadspatrimonium. Slechts sporadisch werd ze verhuurd aan culturele verenigingen. Dat wordt nu verscherpt. De volgende drie jaar biedt de laatgotische architectuur onder impuls van de Gentse kunstenares Berlinde De Bruyckere onderdak aan kleinschalige kunstvormen. Daarvoor richtte ze een vzw op, waarin zijzelf, een verzamelaar en een coördinator zetelen.

Kapellen doen dienst als concertzaal, expositieruimte of zelfs als museaal erfgoedcentrum

De Bruyckere: 'De verzamelaar kocht een van mijn sculpturen, maar vond er niet direct een geschikte plaats voor. Zo rees het idee om er een tijdelijke locatie voor te zoeken in Gent die publiek toegankelijk is. Niet om er het beeld tussen andere beelden onder te brengen. Wel als inspirerende omgeving, die de betekenis van de kunst kan voeden en verrijken.'

De kapel is het enige restant van een refuge van de Norbertijnen. Ze bleef bewaard in het stratenpatroon met smalle steegjes. Licht valt er binnen door een glasraam dat Wim Delvoye in 2000 aanbracht voor het stadsparcours Over the edges. Ook door gaten in het metselwerk priemt daglicht, als sterren bij een heldere hemel. De onverwarmde kapel, met zijn aarden vloer, is kaal en leeg. Op vraag van De Bruyckere werd ze nog meer gestript. Het mocht geen beladen plek worden met plaasteren beelden, zegt ze. 'Wel een universele locatie, als een tempel voor de kunsten.'

De Standaard Meest recent Corona Binnenland Buitenland Opinie Economie Cultuur Sport Meer ▼

Storende elementen, zoals de noodverlichting, gingen eruit. De ruimte is schaars verlicht vanuit de nok, wat het gehavende gebinte nog accentueert. Op de kale muur laat Dirk Braeckman een film projecteren over een kerkklok die in stilte luidt. Het beeld roept het stilgevallen religieuze verleden op en verwijst naar de klokkentoren die in 1749 werd afgebroken.

Dood veulen

Centraal, als een altaar, prijkt De Bruyckeres sculptuur. Honte, 2018-2019 gaat over tijd en kwetsbaarheid. Een loden veulen rust op een massief leistenen rotsblok. De poten zijn samengebonden zoals bij het dode lam op het beroemde schilderij van Zurbarán. De prille onschuld, deze korte flits van leven, steekt af tegen de eeuwenoude leisteent. We schamen ons, zegt De Bruyckere, 'om wat de natuur laat gebeuren en waar we weerloos tegenover staan'.

Op het programma stonden al lezingen, concerten en een performance van Romeu Runa met beeldende elementen uit De Bruyckeres atelier. Het is duidelijk: in de Drongenhofkapel moet kunst een fysieke ervaring worden.

'Pel' van Romeu Runa en Berlinde De Bruyckere, 27 en 28/11 in de Drongenhofkapel in Gent. Er zijn ook geleide bezoeken.

Stories > Project

Een mijngedouw maakt school

a2o – AAC, Straf! Kabo, Beringen

Gepubliceerd op 18.11.2021 | Tekst: Pieter T'Jonck | Foto's: Stijn Bollaert

A+ Architecture in Belgium zoekt een Marketing Manager om de sales te ontwikkelen [Meer info](#)

[Publicaties](#) [Lezingen](#) [Tentoonstellingen](#) [Abonnement](#) [Q](#) [Calendar](#) [Email](#) [Instagram](#) [YouTube](#) [Facebook](#) [Shopping Cart](#) [Stories](#) [Shop](#) [fr](#)

A+292 Oversize: Adaptive Reuse

Je kan het volledige artikel lezen in A+292
Oversize: Adaptive Reuse [Bestel hier een exemplaar](#) of [neem een jaarabonnement op A+](#)
en mis geen enkel nummer!

[Meer info](#)

Ooit achtte men ze geen blik waard, maar vandaag slaat de enorme maat en kwaliteit van de mijngebouwen van Beringen je met verstomming. Alleen al de berging van mijnwagonnetjes en de ruimte voor kleedkastjes voor de mijnwerkers vereiste een constructie van 21 bij 127 meter! In dat kolossale 'berghok' huist nu de vrije kleuteren basisschool Straf!. De renovatie van a2o en AAC diende met bewonderenswaardige eenvoud het pedagogische project ervan.

Even verbluffend als de maat van dit gebouw is de afwerking. De begane grond is een open plateau, overdekt met een massieve betonplaat, die op kloeke balken en kolommen steunt. Daarop verrijst een gemetseld volume, versierd met motieven in geglaazuurde stenen. Grote raamopeningen en 'torentjes' op de hoeken en in het midden verlevendigen het beeld. Vooral die torentjes lijken enkel bedoeld als versiering. Zo'n architecturale frivoliteit én de wetenschap dat beton in 1907 bijzonder duur was, verraden hoe machtig en rijk mijnbouwfirma's waren. Het bewijst echter ook hoe goed de mijndirectie beseftte dat ze de werklui moest eren.

Sinds kort verhuisden twee kleuteren basisscholen uit Beringen en omgeving naar dit gebouw. Het ontwerp is van de hand van a2o en AAC, maar pas als je dicht bij het gebouw staat merk je iets van hun ingrepen. De reden is, in de eerste plaats, dat het gebouw als erfgoed beschermd is. Het Agentschap voor Onroerend Erfgoed volgt dus met argusogen elke ingreep. Maar even belangrijk is dat de ontwerpers zich door de intrinsieke kwaliteiten van het gebouw lieten leiden. Ze grepen er hier en daar punctueel op in, maar volgden in grote lijnen het stramien ervan.

Dat lag ook voor de hand. Er is immers een overmaat aan ruimte. De kleuterschool omvat elf klassen en een opvanglokaal; de basisschool telt er zestien. Samen met twee turnzalen, een polyvalente ruimte, een bib en wat lokalen voor administratie, onthaal en sanitair beslaat zo'n programma niet veel meer dan 2.000 m², terwijl er op het gelijkvloers en op de eerste etage alleen al ruim 5.200 m² beschikbaar waren. Dat zonder de extra etage in de torentjes in rekening te brengen.

Dat opende de weg voor ongekend pedagogisch comfort, beseft Killian Nekeman van a2o meteen. Toch waren er problemen te overwinnen. Het open plateau op de begane grond was maar 2,2 meter hoog onder de balken. Door de vloer plaatselijk te verlagen kregen elf klassen en een opvangruimte toch een vrije hoogte van ca. 2,7 meter. Die klassen zijn gegroepeerd in groepjes van drie, met centraal aan de tuinzijde telkens een collectieve buitenruimte. Ter plaatse daarvan is de vloer erboven weggenomen, zodat de kleuters er omhoog kunnen kijken naar de wereld van de basisschool, naar de toekomst dus.

Alle ruimte rondom de kleuterklassen bleef ongewijzigd behouden als overdekte speelruimte of, op de noordzijde, fietsberging. De oude treinsporen zijn er nog zichtbaar. De klasdeuren zijn dus buitendeuren. In het midden van die kleine klasgroepen verrijst, in de buitenlucht maar binnen het gebouwvolume, een vrijstaande betonnen trap met een imposante breedte van 8,5 meter. In het midden zijn de treden dubbelhoog, en vormen ze dus een kleine tribune. Door zijn breedte en zijn karakter van tribune heeft de trap een zowel imposant als uitnodigend karakter.

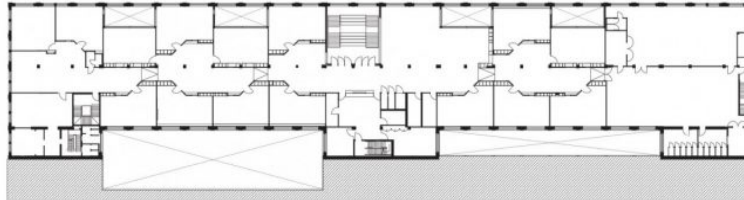
Die trap leidt naar de basisschool op de eerste etage. Die heeft de ongewone hoogte van 4,4 meter van vloer tot plafond, en nog steeds 3,9 meter onder de balken. Markant is echter vooral de enorme maat van de zigzaggende centrale gang tussen de klassen. Die grote ruimte is – als gevolg van de overmaat van het gebouw – wat restte na de constructie van de klassen. Ze draagt bij aan het pedagogisch project van de school. Die heet 'Straf!', een dubbelzinnig, wat uitdagend acroniem voor 'Samen Toekomst Ruimte Anders Fier'.

Een lid van de raad van bestuur legt het uit: "Dit is een school van de 21ste eeuw. We brengen leerlingen hier niet samen op basis van leeftijd, maar op basis van wat ze kunnen, en honoreren dat ook. Kinderen van heel diverse leeftijden en afkomst werken hier samen, elk op hun eigen tempo en naar eigen vermogen." De ruimte tussen de klassen laat dus toe te ontsnappen aan een rigide systeem van klassen en leeftijden. Projectwerk en alternatieve groepsvorming zijn hier een evidentie. Door de royale beglazing van de klaswanden en ramen aan noorden oostgevel is het ook een heel leuke ruimte.

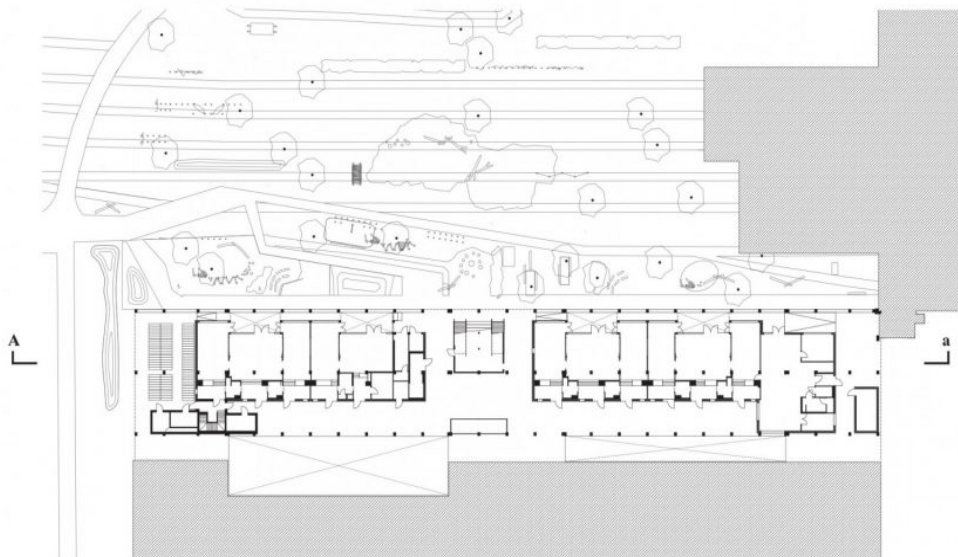
Het siert de architecten dat ze zich in hun ontwerp erg terughoudend en bescheiden opstelden. De materialen zijn mooi, ecologisch verantwoord en goed gedetailleerd. Ze dienen dit bijzondere huwelijk tussen oude mijngebouwen en een nieuwe onderwijspraktijk met aandacht en liefde voor detail, maar zonder veel aandacht op zichzelf te trekken. Dat is ook wel weer bijzonder

Section Aa

Floor 1

Floor 0

Datum november - december 2021
Bron NAV News, nr. 110, p. 11
Titel Opinie "De vastgoedsector maakt betaalbaar wonen de facto onhaalbaar" (1/1)

Dirk Mattheeuws
voorzitter NAV

Tom Coppens
ir.arch., hoogleraar
UAntwerpen

Sven Grooten
algemene leiding
B-architecten

Glenn Lyppens
architect-onderzoeker
bij POLO Labs en
UAntwerpen

Pieter-Jan Lijnen
Departement Omgeving

Bart Hoylaerts
zaakvoerder
a2o-architecten

Tim Vekemans
zaakvoerder RE-ST

Marc Schepers
schepen van Ruimtelijke
Ordering in Hasselt

OPINIE

Filip Canfyn
Ir. Arch., senior advisor bij Rebel,
huiscolumnist architectura.be

"De vastgoedsector maakt betaalbaar wonen de facto onhaalbaar"

Betaalbaar wonen is een urgent vraagstuk dat dringend om passende antwoorden vraagt. Tegelijk blijven de vastgoedprijzen alsmat stijgen, waardoor ook de grondprijzen continu verder de hoogte in gaan. Filip Canfyn legt in dit opiniestuk uit welke mechanismen hieraan ten grondslag liggen. Voor hem ligt de oorzaak bij de vastgoedsector zelf, die prijsverhogend opereert en betaalbaar wonen de facto onhaalbaar maakt.

De productie van betaalbare woningen krijgt weinig tot geen aandacht van de vastgoedmarkt, van de woningproviders, van de ontwikkelaars en verkavelaars. Hun aanbod wordt gedreven door de vastgoedprijsstijging, die zo de hausse bestendigt. Echter, dezelfde vastgoedprijsstijging heeft ook een eerder ongewenst effect: een continue grondprijsstijging.

Twee mechanismen hebben alleszins die grondprijsstijging in gang gezet. Primo, de druk bij de (lokale) overheid om de opbrengsten van de verkoop van eigen gronden te maximaliseren, in functie van het rondkrijgen van de begroting of van het financieren van de collectieve componenten van stadsontwikkeling, heeft de prijs naar boven geduwd en heeft tevens de publieke grondposities verzwakt, zodat een eventuele correctie pro betaalbaarheid door de (lokale) overheid bemoeilijkt wordt.

Secundo, voor woningproductie met een beter rendement moet grond aangekocht worden in een concurrentiële omgeving. Duurdere grond, die gemiddeld één derde van de verkoopprijs uitmaakt, doet het rendement weer dalen, zodat nog meer en dus kleinere meergezinswoningen (gemiddeld 70 m² woonoppervlakte) op dezelfde grond moeten gebouwd worden om het rendement te beschermen. Het relatief goedkoper maken van de grondprijs binnen de verkoopprijs leidt echter op zijn beurt weer tot een prijsstijging voor de volgende aan te kopen grond. Inderdaad, de verappartementisering werkt prijsverhogend, rechtstreeks maar ook onrechtstreeks, door mentale of indirecte speculatie. Een perceel wordt door een provider (te) duur aangekocht vanuit de verwachting of berekening van meer verkoopbare capaciteit. Niet alleen dat perceel wordt op die manier duur, ook de naburige of vergelijkbare percelen worden terzelfdertijd duurder als gevolg van de precedentwaarde van dat eerste perceel. Zo stijgt het globaal grondprijsniveau in de omgeving, of er nu transacties gebeuren of niet, en wordt een perpetuum mobile van alsmat duurder grond en alsmat meer (koop)appartementen in gang gezet. Deze tendens op korte en wellicht ook langere termijn verklaart waarom de nieuwbouwproductie blijft focussen op (koop)appartementen met 1 of 2 slaapkamers voor het duurdere segment van de woningmarkt. De winstmaximalisatie, die streeft naar meer ruimtelijk rendement, verhindert op die manier het aanbod van betaalbaar wonen.

Daarom maakt compacteren grond duurder. Daarom maakt meergezinswoningen inplannen en bouwen voor de hogere inkomens grond duurder. Zeker in gewilde ontwikkelingszones, waar bouwgrond per definitie schaarser wordt, werkt het risicodrag bij grondinkoop door de traditionele providers prijsverhogend: om toch maar het omzetminimum te halen wordt zonder de zekerheid van een omgevingsvergunning of van een vlotte en volledige verkoop van de eindproducten gespeculeerd op meer en batiger ontwikkelvolume. Ook het betreden van de vastgoedmarkt door nieuwe investeerders op zoek naar grotere rendementen naast het provisioneren van gronden als buffer tegen de eventuele betonstop of bouwshift, met de inherente grotere risicoappetijt, hebben hetzelfde prijsverhogend effect. Zo is het vooral de vastgoedsector zelf, hierin uiteraard gesteund door de grondverkopers, die prijsverhogend opereert en betaalbaar wonen de facto onhaalbaar maakt. 📌

Het NAV wil een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat over actuele thema's. Omdat we het belangrijk vinden om verschillende stemmen en meningen te horen publiceren we regelmatig opinieteksten. Elke auteur schrijft in eigen naam of in die van zijn vereniging. Zij zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de tekst. Wil je graag zelf een opiniestuk publiceren, contacteer het NAV dan via info@nav.be.

PROJECT

BAMSTAT 2.0

nieuwe dynamiek voor Hasseltse stationsbuurt

TEKST: JESSE VAN DAELE – FOTO'S: A2O

Met b-hive staat een ambitieus project voor de stationsbuurt in Hasselt in de steigers. Het project wordt een hybride binnenstedelijke ontwikkeling die ruimte geeft voor innovatieve en inclusieve woon – en werktypologieën, commerciële ruimtes binnen een uitgesproken groenconcept. Het ambieert ook een eerste schakel te zijn in een keten van vernieuwingen met als einddoel een nieuwe vibe voor de volledige stationsbuurt.

Van stadskanker naar stadsanker

“Een stadskanker is misschien zwaar uitgedrukt”, start architect Bart Hoylaerts, vennoot bij a2o het gesprek. “Vergelijkingen met bijvoorbeeld Brussel-Noord zijn overdreven, maar toch is de stationsbuurt een ‘buurt waar er werk aan is’. En in Hasselt zijn we dat niet gewoon. Ruimtelijk, socio-economisch hangt dit stadsdeel met haken en ogen aan elkaar. Bovendien zijn de meeste gebouwen hopeloos verouderd.”

“Eén van de hoofdredenen is dat het station zelf al heel lang niet meer werd aangepakt. Vreemd toch, want Hasselt is een belangrijke provinciehoofdstad in ons land. Hiernaast zijn er de laatste jaren ook weinig tot geen referentieprojecten gerealiseerd die als katalysator zouden kunnen dienen voor een stevige buurtopwaardering. Het nieuwe gerechtsgebouw had die functie kunnen opnemen, maar het project ligt net te ver. Bovendien werd het niet volledig afgewerkt waardoor het nog geen bruisend nieuw stadsdeel kon worden. Het was wachten op een kans, een stevig project om de buurt te laten heropleven.”

“En die kans kwam er vijf jaar geleden. Toen verzamelden een aantal grond-eigenaars zich en klopten bij ons aan met de vraag wat de mogelijkheden waren voor hun percelen. Samen met hen en de ontwikkelaars Unicas en Liburni groepeerden we nog meer eigenaars tot we uiteindelijk beschikten over een substantieel bouwblok. Een schaal waar we ook op stedenbouwkundig niveau

PROJECT

impact konden hebben. Zelfs maatschappelijk relevant worden. Waarop we een project kunnen realiseren waarvan nu al duidelijk is dat het een accelerator kan worden die de stationsbuurt nodig heeft.”

Groene doorsteek

“Interessant was dat in hetzelfde bouw-blok FCS Architecten een ontwerp voor woonentiteiten ontwikkelde”, pikt prof. architect Jo Berben, vennoot bij a2o in. “Na overleg tussen beide bureaus besloten we de volumes aan elkaar te koppelen en een landschapsontworp te maken over beide projecten heen. Hierdoor ontstond een nieuwe, doorlopende groene voetgangersdoorsteek dwars doorheen het bouwblok. Een prachtige, groene long die het Vlaamse Huis zal verbinden met het markante Literair Museum. Dit groene binnen-gebied zal overdag voor iedereen toegankelijk zijn.”

Een hogere woondensiteit in de stationsbuurt is op zijn plaats

Bart Hoylaerts: “Wat de gebouwen zelf betreft, vraagt een opwaardering van de buurt om een sterk ruimtelijk idee met een doordachte inpassing in de context. In functie van het bouwprogramma, de lichtinval op de buitenruimte en de stedenbouwkundige versterking van de buurt, speelden we met hogere en lagere volumes. De hoogtes variëren van 4 tot 8 bouwlagen. Het resultaat zorgt voor een interessant spanningsveld tussen de bestaande bebouwing en het project.”

“Op de hoek van het Stationsplein en de Bampslaan komt een echte ‘kop voor de stationsomgeving’ door de oorspronkelijke bouwhoogte te behouden en terugliggend in de hoogte te gaan. Dit accent versterkt het

Stationsplein en schenkt de omgeving een allure die past bij een station. Het volume zet de toon voor de rest van het project en levert een sterke bijdrage tot de stedenbouwkundige context.”

Bampslaan

Jo Berben: “Belangrijk is dat de gevel aan de zijde van de Bampslaan terug-springt t.o.v. de huidige perceelsgrens. Op sommige plekken zelfs bijna 7 meter. Een substantieel verschil met het huidige ruimtegevoel in de straat. Hierdoor krijgt de Bampslaan meer licht en ademruimte voor de commerciële en dienstverlennende ruimten die er zullen komen.”

Die Bampslaan is nu niet meer dan een verbindingsweg tussen het station en het stadscentrum. Eentje uit de oude doos, met weinig of geen plek voor voetgangers en fietsers.

PROJECT

"In samenwerking met Stad Hasselt willen we de Bampslaen daar opwaarderen tot een echte laan, met hoogstammige bomen en andere groene accenten. We hopen zelfs dat het de kiem legt van een complete aanleg van de hele laan. Waardoor er naast 'de groene boulevard' ook een tweede, nog belangrijkere groene verbinding ontstaat tussen station en binnenstad."

Hotel Schoofs

Het project betreft hoofdzakelijk nieuwbouw. Bart Hoylaerts: "a2o staat erom bekend dat we behouden wat waardevol is en daarop verder bouwen. Hier was herbestemming jammer genoeg niet mogelijk. Alle gebouwen op de plek waren echter tot op het bot versleten."

"Het enige pand dat we konden behouden was Spijshuis Hotel Schoofs. Het maakt al decennialang deel uit van het Stationsplein en vormt een belangrijk (niet beschermd) element in de buurt. We behouden zoveel mogelijk karakteristieken en elementen waaronder de voorgevel. Ook de oude stadsluifel zal in zijn oude glorie hersteld

worden. Het pand zal verder zijn commerciële identiteit bewaren op het gelijkvloers. De verdiepingen worden ingevuld door mooie woonentiteiten die in dialoog gaan met de bestaande constructie."

Betaalbare woonmix met maximale lichtinval

Op de site wordt gestreefd naar een kwalitatieve maar betaalbare woonmix voor gezinnen, starters en studenten. "Een goede mix is belangrijk voor een gezond woonweefsel. Daarom voorzien we naast de klassieke een-, twee- en driekamerappartementen ook studio's en enkele studentenkamers. Bijna alle appartementen krijgen een zuidgericht terras, al dan niet overdekt. Vanuit de hogere etages van het kopgebouw op de hoek van het Stationsplein en de Bampslaen heb je een mooi uitzicht over de hele stad."

Het ontwerpteam een ontwerp voor elk appartement uit, op maat van de beschikbare ruimte en de noden van de doelgroepen. Sommige units kregen daarbij een privétuintje, ontworpen door landschapsarchitect Wirtz International. Er komt zelfs een collectieve groene daktuin, boven op de vierde verdieping. Hier kunnen bewoners in een loungeachtige sfeer een boek lezen, samen wat tapas eten of in de kruidenthoek keukensmaken kweken."

Op het gelijkvloers aan het Stationsplein en de Bampslaen wordt er maximaal

ingezet op activiteiten die het lokale weefsel ondersteunen. Zo komt er een Grand Café met brasserieallures, coworkingruimtes en andere hedendaagse werk- of dienstgerelateerde functies.

Duurzaam ambitie

Jo Berben: "In de gebouwen worden heel wat technieken verwerkt die het gebouw futureproof moeten maken. Zodat de energiefactuur nu en in de toekomst extreem laag wordt. Geen enkele woongelegenheid zal energie halen uit fossiele brandstoffen. Naast een doorgedreven isolatie integreren we daarvoor o.a. een geothermische energieopwekking uit grondwater (KWO – koude-warmteopslag), gecombineerd met vloerverwarming en zonnepanelen."

"We omarmen zelfs de nieuwe vormen van mobiliteit. We investeren in laadpalen, plaatsen voor deelwagens en deelfietsen."

Vergroening en verbinding

Het nieuwe bouwproject zet dus stevig in op vergroening. Niet alleen voor de bewoners, maar voor de hele buurt. Bart Hoylaerts: "Nu is 68 % van de footprint bebouwd en wordt 32 % als privaat binnengebied gebruikt. In het nieuwe ontwerp wordt de footprint verkleind tot 45 % bebouwing en geeft het 8 % terug aan het openbaar domein. Bijkomend zal straks 47 % van het terrein publiek toegankelijk zijn. We bouwen dus wel hoger maar wel op een 20 % kleinere footprint en geven alle ruimte rond en achter de gebouwen terug aan de gemeenschap."

"De grondteruggave aan de straat van 10 % én het creëren van een groot groen binnengebied waar iedereen van kan genieten lijkt het ideale recept om van de stadskanker een stadsanker te maken."

BIJENKORF

De naam b-hive werd niet zomaar gekozen. De site wordt als een bijenkorf: een dynamische thuishaven. En net zoals een bijenkorf wil b-hive zich presenteren als centrale plek waar verschillende doelgroepen zich helemaal thuis voelen. In een architecturaal passende en aangename omgeving. Met een focus op betaalbaar wonen, toekomstgerichte mobiliteit, duurzame energie en een focus op groen.

ACTUEEL ARCHITECTUUR

Tekst Architectura.be

PROJECT IN DE KIJKER

Naar school in een voormalig mijngedouw

Waar de mijnwerkers van Beringen zich vroeger na een zware werkdag gingen opfrissen, volgen vandaag kinderen les. Op de oude mijnsite van Beringen kan het dus verkeren, want aan de winkels, woningen, kantoren en vrijetijdsfaciliteiten van be-MINE is er nu ook een school toegevoegd. Architectenbureaus a2o en AAC sloegen de handen in elkaar voor het ontwerp.

De oude mijnsites in Limburg ondergaan een ware metamorfose. Zo ook de voormalige steenkoolmijn van Beringen, de grootste industriële erfgoedsite van Vlaanderen, die onder de noemer be-MINE een grootschalige herbestemming kreeg. Met de opening van 'Straf! School met lef' is er nu ook een onderwijsfunctie aan de site toegevoegd. De basisschool kreeg onderdak in het vroegere vestiairegebouw van de mijnwerkers, van waaruit het de site beter helpt integreren in het sociale weefsel van de stad.

Mijngebouw als vertrekpunt

Door een bestaand monument een nieuwe bestemming te geven, brengt het ontwerp van a2o en AAC kinderen in contact met historisch erfgoed. De architecten namen het kenmerkende uiterlijk van het bestaande gebouw als vertrekpunt. De al gerestaureerde gevels bleven volledig behouden, de betonstructuur – die bepalend was voor het ontwerp – lieten ze grotendeels zichtbaar. Een brede trap baant zich een weg omhoog tussen de bestaande betonstructuren, van het gelijkvloers naar de verdieping. Door aan de voorgevel vides te integreren, ontstaat er een boeiende interactie tussen de verschillende klassen en verdiepingen. Houten, volumes en speelse kleuren verlenen de ruwe betonstructuur warmte. Door de omvang van het gebouw zijn de gangen op bepaalde plaatsen erg breed, zodat er in de toekomst

eventueel nog ruimte is voor bijkomende klaslokalen. Uiteraard is het gebouw ook op akoestisch en energetisch vlak op peil gebracht, onder meer door binnenisolatie te plaatsen en een centraal gestuurde zonwering te installeren.

Avontuurlijke speelplaats

De buitenruimte van het mijngebouw is vandaag de speelplaats van de school. Een nieuw fietspad, dat de school met de rest van de mijnsite verbindt, bakent de speelplaats af. In de schaduw van de oude kolenwasserij kreeg de kleuterschool een overdekte speelzone. Die mondt uit in een avontuurlijke buitenspeelplaats, waar de kinderen op een ongedwongen manier in contact komen met het mijnverleden. Zo is onder meer de oude spoorlijn in de speelplaats geïntegreerd.

Nieuwe toekomst voor kolenwasserijen

Met de komst van de school is het ontwikkelingsverhaal van be-MINE nog lang niet ten einde. Ook de twee reusachtige kolenwasserijen 1 en 3 krijgen de komende jaren een nieuwe invulling. Zo wordt in een van de gebouwen de lokale natuur gecontroleerd binnengebracht en zal er ook plaats zijn voor horeca en cultuurbeleving. Het andere gebouw blijft dan weer integraal bewaard als 'kijkdoos', en dat door er een transparante gevel aan toe te voegen.

ACTUEEL IMMO

Tekst Laurenz Verledens

IMMO

"Gebouwen afbreken? Soms moeten we dat durven overwegen"

De overstromingsramp van afgelopen zomer heeft de discussie op scherp gesteld: kunnen we nog bouwen in watergevoelige gebieden? "Technisch kan er heel veel", weet Joep Verheijen. "De vraag is vooral of het ook verstandig is."

Datum

December 2021

Bron

Ik ga bouwen, nr. 446, p. 16-19

Titel

Gebouwen afbreken? Soms moeten we dat durven overwegen (2/4)

Stedenbouwkundige en planoloog Joep Verheijen is de 'waterspecialist' bij het Hasseltse/Brusselse architectenbureau a2o. In opdracht van de gemeente Pelt en de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM) tekende a2o in samenwerking met Multiple een ruimtelijke visie uit voor de Dommelvallei. De stad Sint-Truiden doet dan weer een beroep op hun expertise voor het onthardingsproject van de Veemarktsite. Joep Verheijen is architect van opleiding, maar was naar eigen zeggen altijd al geïnteresseerd in het 'grotere plaatje'. "Hoe verhoudt de bebouwde ruimte zich tot de niet-bebouwde? En welke systemen hangen daarmee samen? Dat zijn vragen die me al lang boeien", vertelt hij. En in dat grotere plaatje speelt water – al is het vaak onzichtbaar – een cruciale rol. "De overstromingsramp van afgelopen zomer heeft onnoemlijk veel ellende veroorzaakt. Maar vanuit mijn professioneel perspectief zie ik ook wel een indirect positief effect: het heeft de waterproblematiek zichtbaar én actueel gemaakt." Volgens Verheijen is de huidige waterproblematiek het gevolg van enkele systeemfouten. "Sinds de jaren 1960 is de verhardingsgraad in Vlaanderen enorm toegenomen. Daardoor krijgt water minder ruimte om in de bodem te sijpelen en wordt het naar de rioleringen afgevoerd, die zo overbelast kunnen geraken. Dat is al een probleem op zich, maar nog erger is dat het rioolstelsel dat water op zijn beurt afvoert naar de rivieren, waar ook een probleem zit. In – opnieuw – de jaren 1960 zijn we de natuurlijke loop van rivieren namelijk beginnen negeren. We hebben delen van rivieren onder de grond gestopt, zijn beginnen bouwen in valleien, hebben rivieren ingebuisd... Dat alles heeft op een rivier het effect van een flessenhals. Als er dan via de rioleringen steeds meer water naar de rivieren vloeit, ontstaat er aan die flessenhalzen een opstuwning en beginnen gebieden dus te overstromen."

ACTUEEL IMMO

In het kader van de Vlaamse subsidieregeling 'proeftuinen ontharding' wordt een stuk van de school viio Borgloon afgebroken en de buitenruimte deels onthard.

De piekregens ten gevolge van de klimaatverandering zorgen kortom dat het systeem op zijn grenzen botst?

Joep Verheijen: Inderdaad. En omdat er op de probleemplekken nu nog meer water terechtkomt, zijn de gevolgen ook veel groter.

Welke lessen moeten we dan trekken uit de watersnood van afgelopen zomer?

Verheijen: De drama's in de Waalse Ardennen en de Duitse Eifel hebben ook te maken met grote hoogteverschillen, waardoor er veel afstroming en nauwelijks insijpeling is. Dat is een apart probleem. Maar in vlakke gebieden – zoals het grootste deel van Vlaanderen – komt het er wel op aan om de systeemfouten aan te pakken. We moeten zorgen dat er veel minder water in het rioleringsstelsel terechtkomt. Dat kan door het vuile water – het afvalwater van gezinnen en bedrijven – en het hemelwater volledig van elkaar af te koppelen. Het vuile water komt dan in zuiveringsinstallaties terecht, terwijl we het regenwater bijvoorbeeld naar bezinkingsbekkens kunnen leiden.

Vlaanderen is daarmee bezig, maar het is een werk van lange adem dat bovendien veel geld kost. We moeten namelijk straten openleggen voor nieuwe rioleringen, en straten zijn er in Vlaanderen enorm veel. De stap ervoor is misschien nog belangrijker: zorgen dat water niet in de riolering terechtkomt. Bijvoorbeeld door verharding weg te halen en plekken te zoeken waar water rustig kan infiltreren. Op kleine schaal kan je dat bijvoorbeeld doen door voortuintjes te ontharden.

Op grotere schaal zijn we onder meer bezig met de ontharding van de Veemarktsite in Sint-Truiden. Zo'n proces kan vrij snel gaan en is ook niet al te duur.

Betekent dat ook dat we op sommige plekken beter niet meer bouwen of zelfs bebouwing weghalen?

Verheijen: Ja, het gaat er vooral om dat we water en rivieren meer ruimte geven. In het maasgebied in Nederland zijn er in de jaren 1990 zware overstromingen geweest. Nederland heeft daarop gereageerd door een ruimtelijk beleid op te starten dat bouwen in overstromingsgebieden onmogelijk maakt en door op sommige plaatsen ook bebouwing af te breken. Dat kost natuurlijk veel geld, maar Nederland is er – weliswaar nipt – in geslaagd om de piek van afgelopen zomer te beheersen. Zonder die beleidswijziging van dertig jaar geleden was dat niet gelukt.

Ik heb wel het gevoel dat er in Vlaanderen ook stilaan een draagvlak ontstaat om te stoppen met bouwen in overstromingsgebieden. Op planningsniveau betekent dat wel dat we correcte oplossingen moeten zoeken voor plaatsen waarop bouwrechten van toepassing zijn. Dat is niet altijd makkelijk, en gebouwen afbreken ligt nog gevoeliger. Op lokaal niveau is dat politiek gezien soms moeilijk te verdedigen. Maar op plekken waar echt grootschalige problemen zijn, moeten we dat toch durven overwegen. Ik zeg niet dat we die gebouwen van vandaag op morgen moeten afbreken, maar misschien moeten we toch al eens nadenken over een soort uitdovingsbeleid.

In Nereem kreeg een oude chocoladefabriek een nieuwe bestemming als woonproject met een collectieve groene tuin.

Door die verschrikkelijke overstromingen is de waterproblematiek ineens zichtbaar. En ik heb inderdaad de indruk dat daardoor ook de perceptie verandert.

Joep Verheijen

In Tessenderlo wordt dan weer een nieuw stedelijk plein aangelegd, met veel aandacht voor een beperkte verhardingsgraad en geringere opwarming van die nieuwe stedelijke ruimte.

De Vlaamse Confederatie Bouw kant zich tegen een algemene bouwstop in watergevoelige zones. Met juiste bouwtechnieken kan je in watergevoelig gebied ook verdichten, klinkt het. Heeft de Confederatie een punt?

Verheijen: Op technisch vlak kan er veel. Maar is het ook verstandig? Vergelijk het met voetbalvelden van natuurgras aanleggen in Qatar. Dat kan ook perfect, maar is dat daarom een goed idee? De vraag zou moeten zijn: is het echt nodig om daar te bouwen? Ik kan me voorstellen dat je in een dichtbebouwde stad met een sterke bevolkingsgroei overweegt om in watergevoelige zones toch te bouwen. Maar dan moet zo'n bouwproject op zijn minst zijn eigen effecten milderen. Een verdichtingsproject is vaak een financieel rendabele opgave voor een projectontwikkelaar. Dat creëert ruimte: je mag iets, maar dan moet je ook wel iets oplossen. Die dialoog wordt steeds vaker gevoerd en dat is ook wel goed.

U zei dat er stilaan een draagvlak ontstaat om niet meer te bouwen in overstromingsgebieden. Omdat de overstromingen ons met de neus op de feiten drukken?

Verheijen: De waterproblematiek is niet nieuw. Er zijn al tal van studies over gemaakt en gepubliceerd. Voor de meeste mensen was het echter een onzichtbaar probleem. We hebben het letterlijk onder de grond gestopt. Maar door die verschrikkelijke overstromingen wordt het ineens wél zichtbaar. En ik heb inderdaad de indruk dat daardoor ook de perceptie verandert. Het besef groeit dat we niet kunnen verdergaan met overstro-

mingsgebieden volbouwen en rivieren afknippen. In ons werkveld, en met name op beleidsmatig vlak, zijn de geesten aan het rijpen. Dat maakt het voor ons wat makkelijker om de ambitie iets hoger te leggen.

Toch stuit een maatregel als voortuintjes ontharden nog vaak op verzet.

Verheijen: Verandering stuit altijd op verzet. Niemand vindt het prettig als iemand komt zeggen wat je moet of niet mag doen. Het is belangrijk dat we blijven inzetten op bewustmaking. Als we op een bewonersvergadering uitleggen waarom we willen ontharden, zijn de meeste bewoners wel mee en komen ze soms zelf met ideeën en voorstellen. Het goede voorbeeld geven helpt ook. De provincies en gemeenten zijn daarmee bezig: bij de heraanleg van een plein is er al heel vaak aandacht voor ontharding en meer ruimte voor water.

En zijn de projectontwikkelaars al mee in dat verhaal?

Verheijen: Als het niet te veel kost. Projectontwikkelaars redeneren toch nog heel vaak vanuit een financiële logica. En de realiteit is dat als je water wil laten infiltreren, je daar ruimte voor moet vrijmaken. En dat betekent dus vierkante meters waar je niet op kan bouwen. De kunst is om van die ongebruikte vierkante meters iets moois te maken, zodat die ruimte toch een meerwaarde biedt aan het project. Vandaag pakken projectontwikkelaars al graag uit met de energieprestaties van hun projecten. Mijn stille hoop is dat ze op termijn ook de klimaatbestendigheid ervan als troef zullen uitspelen. Stilaan zie ik wel signalen die in die richting wijzen. ■

🕒 20 DECEMBER 2021 | LIESBETH VERHULST

Jaaroverzicht 2021: de 10 meest gelezen artikels

Het Steen in Antwerpen staat met twee artikels in de top 10.

ILLUSTRATIE | KIM ZWARTS

Afgelopen jaar schotelde onze redactieploeg u zoals gewoonlijk een boeiende mix van architectuurnieuws voor. Maar welke artikels werden in 2021 op architectura.be het meest gelezen? Een overzicht in de vorm van een top 10!

10. Rubenshuis kondigt nieuwe toekomstvisie aan met onthaalgebouw van Robbrecht en Daem architecten

Onze redactie stuurt sinds dit jaar geregeld *newsflashes* uit om belangrijk architectuurnieuws heel van de naald tot bij jullie, onze lezers, te brengen. Meestal berichten we over gewonnen ontwerpwedstrijden en dat jullie daar benieuwd naar zijn, blijkt duidelijk uit deze top 10 waar maar liefst vier keer een dergelijk artikel in prijkt. **Robbrecht en Daem architecten** sleepte in 2021 een aantal prestigieuze projecten in de wacht, waaronder het nieuwe onthaalcentrum voor het Rubenshuis in Antwerpen.

9. OPINIE: 'Sloopt nieuw 'cultuur'huis brutalistisch erfgoed in Hasselt? Over ons lijkt.'

Jakob Ghijsebrechts en diens collega bij **a2o-architecten** Cente Van Hout lanceerden begin dit jaar een oproep op architectura.be om het met sloop bedreigde Administratief Centrum in Hasselt - als schaars voorbeeld van het Hasselts brutalisme - te bewaren. Het stadsbestuur van Hasselt besliste om de site van het Administratief Centrum een nieuwe functie te geven als cultuurhuis en kunstenwerkplaats, waarbij het gebouw van architect Louis Ghijsebrechts een herbestemming kan krijgen. Het is dus nog niet helemaal zeker dat het gebouw behouden blijft.

8. An Fonteyne (noAarchitecten) over Het Steen: "Dit kan tot een interessant, eeuwenoud debat leiden"

De renovatie en uitbreiding van Het Steen ging over de tongen in 2021. Het debat over de 'smaak van architectuur' werd ook op architectura.be gevoerd. An Fonteyne van noAarchitecten reageerde voor het eerst op de commotie op onze website, en dat is niet onopgemerkt voorbijgegaan.

7. Robbrecht en Daem architecten en Olivier Salens architecten ontwerpen BRUSK, een nieuwe tentoonstellingshal voor Brugge

In januari kondigde de Stad Brugge de aanstelling aan van een ontwerpteam voor BRUSK, de nieuwe museum- en kunstsituatie die de historische trekpleister nog beter op de internationale culturele kaart moet zetten. De Design & Build-procedure draaide uit op winst voor het ontwerpteam onder leiding van Robbrecht en Daem architecten en Olivier Salens architecten in samenwerking met CIT Blaton Real Estate Development.

6. Robbrecht en Daem en Osar mogen nieuw Jessa Ziekenhuis ontwerpen

Op 11 december 2021 kondigde de Provincie Antwerpen de aanstelling aan van een ontwerpteam voor het nieuwe Jessa Ziekenhuis. Het ontwerpteam bestaat uit Robbrecht en Daem architecten en Osar architecten.

5. B-architecten vormt beschermde quarantainestallen om tot bruisend cohousingproject

Quarantaine en cohousing: het lijkt een *contradictio in terminis*, maar niet in het Kempische Essen waar B-architecten de voormalige quarantainestallen, een beschermd monument, heeft omgevormd tot een bruisend cohousingproject met 44 BEN-woningen en een bed & breakfast. De stallen werden in 1898 gebouwd aan de Nederlandse grens om geïmporteerd vee in quarantaine te houden alvorens het kon doorreizen naar België. Een concept dat ons de dag van vandaag al lang niet meer verbaast, maar wel doet lezen, meer dan tweeduizend keer zelfs.

4. Het nieuwe VRT-gebouw: de twee alternatieve ontwerpen

Wat als...een ander ontwerpteam de Design & Build-wedstrijd voor het nieuwe VRT-gebouw had gewonnen? Een vraag waar u kennelijk benieuwd naar was, want ons artikel over de twee alternatieve ontwerpen die werden weerhouden tijdens de selectieprocedure is meer gelezen dan de bekendmaking van het winnende team zelf. BINST ARCHITECTS en Schmidt Hammer Lassen Architects enerzijds en Architecten Achtergael, META architectuurbureau en jo taillieu architecten stelden hun ontwerp in primeur voor op architectura.be. Waarvoor dank!

3. Marc Dubois over de smaak van architectuur

De commotie rond het Gravensteen en Het Steen liet ook de gerespecteerde architectuurcriticus Marc Dubois niet onbetuigd. Dubois stelt zich in dit veelgelezen opiniestuk ernstige vragen bij de impact van sociale media en de trend om vakmensen te wantrouwen.

2. David Chipperfield geeft historisch kroonjuweel in Nieuwpoort-Bad glorie van weleer terug

Als een veelgeprezen architect als David Chipperfield zijn handtekening zet onder een project in ons land, wil u dat geweten hebben. Onze eerste newsflash van 2021 leidde zo tot het tweede meest gelezen artikel van het jaar. Het is nog wachten tot 2024 vooraleer we een van de laatste kroonjuwelen aan de Belgische kust – 'The Grand', voorheen bekend als 'White Residence' – zullen zien zien herrijzen uit haar as.

1. Verwarmingsspecialist stopt met productie cv-ketels

Een verrassende nummer één, en toch ook weer niet. Tijdens de klimaattop in Glasgow, en de dag nadat de Vlaamse regering haar klimaatakkoord afklopte, publiceerden we op architectura.be dat de bekende HVAC-specialist Itho Daalderop stopt met de productie van cv-ketels, en voluit de kaart trekt van warmtepompen. Een nieuwtje dat kennelijk insloeg als een bom op het wereldwijde web.

Fig. 22.- Chocolaterie Rosmeulen, Nerem-
straat n° 240 à Nerem.
© www.dechocoladefabriek.be.

Fig. 23.- Idem : grande baie du bâtiment
principal.
© www.dechocoladefabriek.be.

Fig. 24.- Idem : détail de l'écureuil.
© www.dechocoladefabriek.be.

ainsi que la maison Pirnay reflètent l'aboutissement professionnel de Clément Pirnay au terme de cette première partie de carrière. Ces deux réalisations annoncent également l'émancipation progressive de son architecture vis-à-vis des canons en vigueur à Liège, ainsi que l'émergence d'une identité architecturale de plus en plus moderne.

Conçu en 1910⁴², le music-hall et cinéma Liège-Palace résulte de la transformation, partielle ou totale, de deux entités architecturales existantes (l'une située rue Pont d'Avroy, l'autre place Saint-Paul) et faisant toutes les deux partie de l'établissement hôtelier Mohren,

⁴² GAR, fonds Clément Pirnay, *Curriculum vitae de l'architecte*, 1939, p. 1. Aucun plan n'est conservé pour ce bâtiment.

9 Gerechtsgebouw Hasselt | Jürgen Mayer Head Office, A2o en Lens°ass Parklaan 25/2, 3500 Hasselt

WEGBESCHRIJVING

Ga terug naar het fietspad en volg de bordjes richting knooppunt 136. Blijf de knooppunten van de fietsroute volgen tot je aan knooppunt 96 komt. Afsluiten doen we met het Gerechtsgebouw van Hasselt. Vanaf knooppunt 96 ga je rechtdoor in de Manteliusstraat. Neem de derde straat links: de Mouterijstraat. Volg die tot de straat overloopt in de Parklaan. Het Gerechtsgebouw ligt op Parklaan 25.

OVER DIT WERK

Het gerechtsgebouw in de stationsbuurt van Hasselt is geïnspireerd op de hazelaar. De naam Hasselt komt immers van 'Hasaluth', dat staat voor 'plaats waar hazelaren staan'. Jürgen Mayer Head Office, A2o en Lens°ass ontwikkelden het ontwerp. Vóór 2011 zetelden de verschillende justitiediensten op allerlei plekken verspreid over Hasselt. De Germaanse volkeren spraken recht onder het bladerdak van grote bomen die centraal in een dorp of stad stonden. De gevel van

het gerechtsgebouw bestaat uit houten structuur die opgevuld is met glas. Doorheen de tijd zal de kleur van het hout grijsgroen worden.

FINISH

Om terug te keren naar Z33, neem je de Parklaan in oostelijke richting, dat is de richting waar je vandaan komt. Neem de tweede straat rechts: de Koningin Astridlaan. Volg die tot aan het einde van de laan. Steek dan het kruispunt met de Thonissenlaan over en volg de Diesterstraat. Neem de eerste straat links: de Dokter Willemsstraat. Wanneer die uiteensplitst in twee Dorpsstraten, neem je de rechtse afplitsing. Sla meteen rechtsaf in de Minderbroedersstraat. Volg die straat tot hij overloopt in de Paardsdemerstraat. Op het einde van de straat sla je linksaf in de Bonnefantstraat en zo kom je bij Z33.

© Filip Dujardin

